

Жул Верн
Черна Индия

Глава I

Две противоречиви писма

„До мистър Дж. Р. Стар, инженер
30, Канонгет, Единбург.

Ако мистър Джеймс Стар благоволи да се яви утре в рудник Еберфойл, шахта Дочерт, галерия Яроу, ще му бъде направено едно съобщение, което ще е в състояние да го заинтересува.

На гарата Колендер мистър Джеймс Стар ще бъде очакван цял ден от Хари Форд, синът на някогашния надзирател-рудничар Саймън Форд.

Моля да се държи тази покана в тайна“.

Такова беше писмото, което Джеймс Стар получи с първата поща на 3 декември 18... година, писмо, което имаше клеймо от Еберфойлската пощенска станция, графство Стирлинг, Шотландия.

Любопитството на инженера беше силно засегнато. Той не допускаше, че това писмо може да бъде някоя мистификация. Отдавна познаваше Саймън Форд, един от някогашните надзиратели в мините Еберфойл, на които Мини Джеймс Стар беше директор в продължение на двадесет години.

Джеймс Стар беше човек със здраво телосложение и неговите петдесет години не му тежеха толкова много, сякаш бяха четиридесет. Той произлизаше от стар единбургски род.

Неговата дейност беше известна в почтената корпорация на инженерите, които експлоатират каменовъглените подземни богатства на Съединеното кралство – както в Кардиф и Нюкастел, така и в другите графства на Шотландия.

Името на Стар си бе спечелило уважение в мините Еберфойл, които граничеха с рудниците Алло и заемаха част от графството Стерлинг.

Освен това Джеймс Стар беше избран за член на Дружеството на шотландските археолози, на което беше станал и председател. Той се броеше за един от най-дейните членове на Кралския институт, а списанието „Единбургски преглед“ често печаташе неговите интересни статии.

Известно е, че англичаните бяха дали на цялата своя каменовъглена

площ доста изразителното име „Черна Индия“, и тази Индия, може би много повече от истинската, помагаше за поразителното разбогатяване на Съединеното кралство. Там денем и нощем работеше класата на рудокопачите, като извличаше из недрата на Англия каменните въглища – този скъпоценен горивен материал, така необходим за индустрията.

По времето, когато Джеймс Стар почна да работи в мините Еберфойл, пределният срок за изчерпване на въглищата, изчислен от специалистите, беше още много далеч. В близко бъдеще нямаше защо да се страхуват от липсата на въглища. Каменовъглените залежи на Стария и Новия свят можеха още широко да се разработват; от тях се ползуваха различните фабрики, локомотиви и параходи. Заводите за светилен газ не бяха заплашвани от опасността да останат без минерално гориво. Но през последните години употребата на каменните въглища дотолкова нарасна, че някои залежи се изтосиха и стигнаха до най-тънките си пластове. Напуснатите шахти напразно пронизваха почвата със своите изоставени галерии и запустели глухи изкопи.

Такова беше положението и в мините Еберфойл.

Преди десет години последната вагонетка изкара последния тон каменни въглища от това находище. Подземното имущество – машините за механично изтегляне по релсите в галериите, чиито вагонетки представляваха цели подземни влакове, асансьорите за спускане и издигане, тръбните канали, които вкарваха сгъстен въздух в копачните машини, с една реч – всички съоръжения бяха извадени от дълбочината на шахтите и хвърлени на повърхността. Изтощеното въглищно находище приличаше на трупа на мастодонт с фантастична големина, от което бяха изкарали всички жизнени органи и оставили само скелета.

От това имущество бяха останали само дървените стълби в галерията Яроу, които единствени сега служеха за достъп в долните галерии на шахтата Дочерт.

Печален беше денят, когато миньорите за последен път излязоха от шахтата, в която бяха прекарали толкова години.

Инженер Джеймс Стар събра няколко хиляди работници, представляващи работливото и храбро население на шахтата. Копачи, вагонеткаджи, водачи, пътепоказвачи, товарачи, ковачи, дърводелци, всички – жени, деца, старци, подземни и надземни работници – се събраха в грамадния двор на шахтата, някога изпълнен с изкопани въглища.

Тези честни хора, работили дълги години, от поколение на поколение в рудниците Еберфойл и сега принудени да се пръснат по света, чакаха, преди да напуснат завинаги шахтата, последните прощални думи

на инженера. Фирмата им бе раздала като възнаграждение печалбите от последната година. Наистина това не бяха големи суми, тъй като печалбите едва надвишаваха разходите по разработването на пластове, но все пак беше една помощ за работниците, докато те се настанят някъде из съседните мини или в някой от заводите на графството.

Джеймс Стар стоеше пред вратата на грамадното здание, дето в продължение на толкова години работеха мощните парни машини от подемната галерия. Той беше заобиколен от надзирателите, сред които беше и Саймън Форд, петдесетгодишният надзирател от шахтата Дочерт.

Джеймс Стар свали шапката си. Миньорите, също така със свалени шапки, пазеха дълбоко мълчание. В тази прощална сцена имаше нещо трогателно и пълно с величие.

– Приятели – каза инженерът, – за нас настъпи момент на раздяла. Галериите на Еберфойл, които толкова години ни обединяваха в обща работа, сега са изтощени. Нашите проучвания не ни доведоха до откриването на нови пластове. От шахтата Дочерт току-що бе изваден последният къс каменни въглища.

Като доказателство за думите си, Джеймс Стар посочи на въглекопачите една буца въглища, оставена във вагонетката.

– Този къс въглища, приятели мои – продължи той, – е последната капка кръв от жилите на нашия рудник. Ние ще го запазим, както сме запазили първия къс, изкопан преди сто и петдесет години от Еберфойлския залеж. През това време в нашите шахти се смениха много поколения работници. Но сега се тури край на всичко! Последните думи, с които се обръща към вас вашият инженер, са думи за сбогуване. Вие живяхте в шахтата и тя бе изчерпана от вашите ръце. Трудът беше тежък, но не без изгода за вас. Нашето голямо семейство ще трябва да се пръсне, и малко е вероятно да се срещнем отново в бъдеще. Но не забравяйте, че ние дълго време живяхме заедно и че дългът на въглекопачите от Еберфойл е да си помагат един на друг. Когато хората работят заедно, те не могат да останат чужди един на друг. Ние ще следим вашия път и където и да се обърнете в търсене на частна работа, нашите добри отзиви навсякъде ще ви следват. И така, сбогом мои приятели и нека Бог ви помага!

Като каза това, Джеймс Стар сърдечно прегърна най-стария от рудокопачите, на когото очите се напълниха със сълзи. След това се приближиха и другите надзиратели, за да стиснат ръка на инженера, а миньорите размахваха шапки и викаха:

– Сбогом, Джеймс Стар, наш началник и приятел!

Това сбогуване сигурно остави вечни следи в честните сърца. Бавно – всички с тъга напуснаха грамадния двор. Около Джеймс Стар стана пусто. По черните пътища, водещи към шахтата Дочерт, за последен път отекнаха стъпките на въглекопачите, и сега, след шумното оживление, което изпълваше Еберфойлските залежи, настъпи тишина.

До Джеймс Стар остана само старият копач Саймън Форд. До него стоеше юноша на около петнадесет години, синът на Форд – Хари, който вече от няколко години работеше под земята. Джеймс Стар и Саймън Форд се познаваха добре и се уважаваха един друг.

– Сбогом, Саймън – каза инженерът.

– Сбогом, мистър Джеймс – отговори старшият надзирател, – или по-скоро, довиждане.

– Да, довиждане, Саймън – продължи Джеймс Стар. – Вие знаете, че винаги ще ми е драго да ви видя и да поговоря с вас за миналото на нашия стар Еберфойл.

– Зная, мистър Джеймс.

– Моята къща в Единбург винаги е отворена за вас.

– Единбург е далече – възрази надзирателят, като поклати глава, – далече е от шахтата Дочерт.

– Далече ли е, Саймън? Ами къде мислите да живеете?

– Тук, мистър Джеймс. Ние не смятаме да напуснем шахтата, нашата кърмачка, само затова, че нейното мляко е пресъхнало. Моята жена, синът ми и аз ще ѝ останем верни.

– И така, сбогом, Саймън – отговори инженерът, чийто глас издаваше вълнение.

– Не, мистър Джеймс – възрази надзирателят, – повтарям ви: довиждане, а не сбогом. Това ви го казва Саймън Форд. Еберфойл пак ще ви види.

Инженерът не искаше да отнема тази последна илюзия на надзирателя. Той прегърна младия Хари, който гледеше развълнуван своя бивш началник, за последен път стисна ръката на Саймън Форд и напусна рудника.

Ето какво стана преди десет години. Но въпреки желанието на надзирателя – да се видят някога – Джеймс Стар нищо не чу през това време за стария въглекопач.

И ето, след десетгодишна раздяла, от Саймън Форд пристигна писмо, което канеше Джеймс Стар незабавно да се яви при старите Еберфойлски залежи.

Възможно ли е, щото на стария надзирател да се е удала възможност да открие някакъв нов, удобен за разработка пласт? Не! Джеймс Стар помнеше с какво усърдие бяха изследвали Еберфойлските шахти, преди да се прекрати работата. Той сам извърши последните изследвания, при което беше направен опит дори да се търсят каменовъглени пластове в слоевете, които обикновено лежаха под въглищата: слоевете от девонски пясъчник. Но напразно. Джеймс Стар напусна шахтата с твърдата увереност, че в нея няма нито парче въглища.

От друга страна, инженерът познаваше Саймън Форд като опитен миньор, надарен с усет, и като човек, който познаваше занаята си. Той не бе виждал Саймън от деня, в който бе напуснал Еберфойлските галерии. Той дори не знаеше какво е станало със стария надзирател, с какво се занимава сега Саймън Форд и къде живее. Той знаеше само, че срещата е назначена в галерията Яроу и че Хари, синът на Саймън Форд ще го чака на гара Колендер, през целия следващ ден.

– Ще замина, ще замина! – повтаряше Джеймс Стар, чиято възбуда постоянно растеше.

Но случи се нещо съвсем неочаквано. Това беше като капка студена вода, която изведнъж изстуди кипенето на мозъка му.

Към шест часа вечерта, с третата поща, пристигна второ писмо, в груб плик, чийто надпис разкриваше ръка, малко свикнала да държи перото.

Джеймс Стар разкъса плика. В него имаше едно късче хартия, пожълтjало от времето и като че откъснато от някоя стара тетрадка. Тук беше написана само една фраза:

„Инженер Джеймс Стар няма защо да се безпокои – писмото на Саймън Форд сега няма значение“.

И никакъв надпис.

Глава II

На път

Ходът на мислите на Джеймс Стар внезапно се прекъсна, щом прочете това писмо, което противоречеше на първото.

„Какво значи това?“ – запита се той.

Джеймс Стар отново взе полуразкъсания плик. Върху него, както и върху първия, бе сложен печата на Еберфойлската пощенска станция. Значи, то изхождаше от същия пункт на графството Стирлинг. Беше го писал не старият миньор, очевидно. Но също така беше очевидно, че авторът на това писмо знаеше тайната на бившия надзирател, щом така решително отменяше получената вече от инженера покана.

Наистина ли първото писмо сега вече нямаше никакъв смисъл? Или някой искаше да попречи на Джеймс Стар да замине? Не се ли криеше в това някакво лошо намерение – да се нарушат плановете на Саймън Форд?

След зряло обмисляне, Джеймс Стар се спря на тази мисъл. Противоречието между двете писма само усили желанието му да замине за шахтата Дочерт. Ако тук имаше някаква мистификация, най-добре беше да се увери лично. Освен това, на Джеймс Стар се стори, че на първото писмо трябва да се довери повече, отколкото на второто, тоест, да повярва на един човек като Саймън Форд, а не на анонимния автор.

„Наистина, щом искат да повлияят на моето решение – каза си той, – значи, че съобщението на Саймън Форд трябва да е много важно. Утре ще бъда в определеното време на определеното място!“

Вечерта Джеймс Стар се приготви за път. Тъй като неговото отсъствие може би щеше да продължи няколко дни, той предупреди сър Елфистон, председателя на Кралския институт, че не ще може да присъства на предстоящото заседание. Той се отказа също така от няколко други работи, с които трябваше да се занимае през тази седмица. След това, като заповяда на слугата си да му приготви пълната чанта, той си легна, развълнуван повече, отколкото може би заслужаваше тази работа.

На следния ден, в пет часа сутринта, Джеймс Стар скочи от леглото си, облече топли дрехи, тъй като валеше студен дъжд, излезе от жилището си на улица Канонгет, за да отиде на пристанището Грентон и да се качи на парахода, който след три часа заминаваше по реката Форс за Стирлинг.

Може би за пръв път Джеймс Стар, като минаваше по улица Канонгет, не се обърна да погледне към Холивуд, този дворец на някогашните владетели на Шотландия. Той не забеляза пред входа часовете облечени в старинни шотландски униформи: поли от зелена материя, наметка на квадрати и чанти от козя кожа, обърната с дългите си косми навън. След няколко минути той беше вече на гарата, а половин час по-късно – на Единбургското пристанище, дето чакаше един от параходите, които извършваха рейсовете между Единбург и Стирлинг.

Коминът на „Уелският Принц“ изригваше кълба черен дим, котелът на парахода глухо бучеше. От звука на камбаната бърже се събираха закъснелите пасажери. Джеймс Стар се изкачи на палубата. Последен удар на камбаната, заповеди – и „Уелският Принц“ почна да се извива, за да излезе от залива, който го защитаваше от вълните на Северното море.

Като стоеше под широкия навес на палубата, Джеймс Стар не поглеждаше окръжаващия го пейзаж, обгърнат от тънката мрежа на дъжда. Той старателно наблюдаваше дали някой от пасажерите не го следи. Наистина, авторът на анонимното писмо може би беше на палубата. Обаче, инженерът не можа да забележи нито един подозрителен поглед.

Времето беше отвратително. Дъждът, носен от острия вятър, се превръщаше на прах. „Уелският принц“ вдигаше с колелата си грамадни вълни. Нищо не се виждаше. Старинната крепост Кюлрос с развалините на манастира Ейрс Кестл и квадратната кула от XIII век бяха изчезнали зад гъстата мрежа на дъжда.

Параходът спря на пристанището Алло, за да стовари няколко пътници. Сърцето на Джеймс Стар се сви, когато, след десетгодишно отсъствие, отново мина край този град, край това място, дето бяха разработени огромни залежи, което хранеше многобройно работническо население. Въображението му го отнесе под земята, дето и сега работеха работниците. Рудниците на Алло, почти съседни с Еберфойлските, продължаваха да обогатяват графството, а съседните отдавна бяха пресъхнали и там не се виждаше никакъв работник.

Като се отдалечи от Алло, параходът влезе в един от безбройните завои на реката Форс, като бързо минаваше край гористите брегове. От време навреме в разведряванията се показваха развалините на манастира Камбескенет, от XII век, след това замъка Стирлинг и кралската крепост, носеща същото име, дето през реката Форс бяха прехвърлени два моста, които не позволяваха минаването на параходи с високи мачти.

Щом параходът „Уелският Принц“ акостира до брега, инженерът

ловко скочи на крайбрежната улица. След пет минути той вече беше на гарата, а след един час той слезе от влака в Колендер, голямо селище на левия бряг на реката Тайса.

До зданието на гарата стоеше млад човек, който веднага тръгна към инженера.

Глава III

Среща

– Ти ли си, Хари Форд? – живо попита Джеймс Стар.

– Да, мистър Стар.

– Не можах да те позная, мое момче! За десет години ти съвсем си възмъжал.

– Но аз ви познах – отговори младият миньор. – Вие съвсем не сте се изменили, мистър Стар. Ето, казах си, това е същият човек, който ме прегърна оня прощален ден при шахтата Дочерт. Такива работи не се забравят!

– Кажй, Хари, баща ти здрав ли е?

– Напълно, мистър Стар.

– Ами майка ти?

– И тя също.

– Баща ти ли писа писмото, с което ми назначава среща в галерията Яроу?

– Не, аз.

– Но Саймън Форд ми писа и друго писмо, с което отменя тази среща? – запита инженерът.

– Не, мистър Стар, – отговори младият миньор.

– Добре – каза Джеймс Стар, като повече не отвори въпрос за анонимното писмо. След това отново се обърна към младия човек: – Ами можеш ли да ми кажеш, какво иска от мене старият Саймън?

– Мистър Стар, баща ми иска сам да ви каже това.

– Но ти знаеш ли?

– Зная.

– Добре, Хари, повече няма да те разпитвам. Да вървим. Искам по-скоро да поговоря със Саймън Форд. В същност, той къде живее?

– В шахтата.

– Как, в шахтата Дочерт?

– Да, мистър Стар.

– Значи, семейството ти не е напускало старата шахта от деня, когато се прекъсна работата?

– Нито един ден, мистър Стар. Вие познавате баща ми. Там се е родил, там иска и да умре.

– Разбирам, Хари, разбирам... Родната шахта! И той не пожелал да

я напусне. Ами това харесва ли ви на вас?

– Да, мистър Стар – отговори младият миньор, – защото ние се обичаме сърдечно един друг и не ни е нужно много.

– Добре, Хари – повтори инженерът. – Да вървим!

И Джеймс Стар тръгна след младия мъж из улиците на Колендер. След десет минути те излязоха от града.

Глава IV

Шахтата Дочерт

Хари Форд беше висок млад мъж на двадесет и пет години, силен и добре развит. Неговото сериозно лице и съсредоточен вид още като дете го отделяха от другарите му в шахтата. Правилните черти на лицето, дълбоките и кротки очи, по-скоро кестенявите, отколкото русите му коси, природната му привлекателност – всичко това се съчетаваше в него, за да създаде типът, съвършеният тип на поуландера, тоест, шотландец от равнината. Още от дете закален в работата в шахтата, той беше здрав юноша, добър другар с храбра и добра душа.

Макар че още в първите години на своята младост Хари Форд трябваше да вземе копачката, той по-късно се сдоби с достатъчно познания, за да се отдели от другите копачи, и сигурно щеше да смени своя баща в качеството на старши надзирател в шахтата Дочерт, ако тя не бе изоставена.

Хари Форд и Джеймс Стар извървяха около една миля по левия бряг на реката. Младият човек носеше лекия багаж на инженера. Като повървяха по криволичещия бряг, те завиха по пътя, който отиваше навътре в страната, под силния струящ от дърветата дъжд. От двете страни, около усамотените чифлици, се разстилаха просторни пасища. Стадата мирно пасяха тревата, която винаги беше зелена в ливадите на долна Шотландия. Това бяха безроги крави или дребни овце с тънка копринена вълна, прилични на играчки. Не се виждаше никакъв пастир, той сигурно се бе скрил в някоя дупка; но около стадата се скитаха колита – кучета от характерната за тази местност порода, прочути със своята бдителност.

Галерията Яроу се намираше на четири мили от Колендер. Джеймс Стар беше развълнуван. Той не бе виждал тези места от деня, когато последния тон Еберфойлски въглища бе натоварен във вагоните на гарата на Глазгоу. Селският живот бе сменил индустриалния живот, винаги по-деятелен и по-шумен. На Джеймс Стар се струваше, че върви из някаква пустиня.

Инженерът тъжно се оглеждаше. От време навреме той се спираше, за да поеме дъх, и се вслушваше. Сега не се чуваха далечните свирки и задъхващият се шум на машините. Върху хоризонта не се виждаха струите черен дим, които работниците обичат да виждат върху фона на

облаците. Нито един висок комин, който да изригва пушек, нито една тръба, от която да фучи бяла пара. Почвата, която едно време беше покрита с въглищен прах, сега беше чиста, и Джеймс Стар не можеше да я познае.

– Да, Хари, всичко се измени, – въздъхна инженерът. – Но тук се вадеше толкова много въглища, че залежите трябваше непременно един прекрасен ден да се изчерпят. Ти съжаляваш ли за това време?

– Съжалявам, мистър Стар – отговори Хари. – Работата беше тежка, но увличаше като всяка борба.

– Така е, моето момче. Постоянната борба, опасността от срутване, пожари, наводнения, избухвания на газ! Трябваше да се борим срещу всички тези опасности. Ти вярно се изрази. Това беше борба и, следователно, един кипящ живот.

– Право – извика младият човек, – може да се съжалява, че цялото земно кълбо не се състои от каменни въглища. Тогава биха стигнали за много милиони години.

– Разбира се, Хари. Но трябва да признаем, че природата е постъпила доста умно като е създала нашата планета главно от пясъчник, варовик и гранит, които огънят не може да подпали.

– Искате да кажете, мистър Стар, че хората в края на краищата, биха изгорили цялото земно кълбо?

– Да, цялото земно кълбо, мое момче – отговори инженерът. – Земята би преминала до последния си къс в пещите на локомотивите, парходите, заводите за светилен газ; и, естествено, точно така би се свършил нашият свят един прекрасен ден.

Разговаряйки така, Джеймс Стар и неговият водач, един час след излизането си от Колендер, наближиха шахтата Дочерт.

Върху не много високия хълм се виждаше силуетът на грамадна скеля, бавно разяждана от слънцето и дъжда. На върха на тази постройка още се виждаше чугуненото колело, а по-долу – големите барабани, на които някога се навиваше металното въже за издигане на асансьорите на повърхността.

Тук можеха да се разпознаят разрушената зала за машините, която някога светеше от стоманени и медни части. Парчета от зидария се търкаляха по земята, сред разтрошени и позеленели от влагата греди. Остатъците от кобилиците на помпите, към които се прикрепваха буталата, смучещи водата, разрушените и покрити с кал лагери, зъбчати колела с избити зъби, разхвърлени приемателни механизми, няколко стъпала от стълба, които още се държеха на подпорите си, прилични на ребрата на

ихтиозавър, релсите върху напуканите траверси, още прикрепени с двестри разхлабени куки, висящи въжета, които не биха издържали сега дори една празна вагонетка – такъв беше тъжният вид на шахтата Дочерт.

Те влязоха под навеса, който закриваше отвора на галерията Яроу, по чиито стълби можеше да се спусне човек и в по-долните галерии на шахтата.

Инженерът се наведе над отвора на галерията.

Някога от тук излизаше мощно въздушно течение, предизвикано от вентилаторите. Сега то беше една безмълвна пропаст, същински кратер на угаснал вулкан.

Джеймс Стар и Хари стъпиха на първата площадка.

В периода на работата в някои прекрасно механизирани галерии на Еберфойл действаха умно измислени съоръжения: клетки с автоматически парашути, въртящи се стълби, позволяващи на миньорите да се спускат без опасност и да се изкачват без да се уморяват. Но с прекратяването на работата тези усъвършенствувания бяха вдигнати. В галерията Яроу беше останала само дългата редица стълби, разделени на тесни площадки при всеки петдесет-шестдесет стъпки. Тридесетте такива стълби, съединени една с друга, даваха възможност да се спусне човек до най-долната минна галерия, дълбока хиляда и петстотин стъпки. Това беше единственият път за съобщение между вътрешността на шахтата Дочерт и земната повърхност. В галерията Яроу, която се съединяваше чрез хоризонтални ходове с другите галерии, чието устие се намираше на по-ниско ниво, се чувствуваше вентилация: нагретият въздух вървеше по естествен път по този своеобразен изоставен сифон.

Хари държеше една обикновена газена лампа, която запали. В лишените от каменни въглища галерии метанът¹ вече не се отделяше. Следователно, нямаше защо да се боят от избухване и нямаше защо да се грижат за лампа с металическа мрежа, която да не позволява на метана да се възпламени.

Хари се спусна надолу по първите стъпала на стълбата, и Джеймс Стар тръгна след него. Скоро двамата се намериха сред дълбока тъмнина, разпръсвана само от лампата, която младият човек държеше над главата си. Те изминаха вече десет стълби, като се спускаха с отмерени крачки привични на миньорите. Стълбите бяха още в добро състояние. Джеймс Стар с любопитство разглеждаше стените на стария кладенец, обшити с полуизгнили дъски.

---

1. Метан – безцветен газ, който гори. Образува се там гдето има каменни въглища.

Като стигнаха петнадесетата площадка, тоест, до половината път, те спряха, за да си поемат дъх. Но в момента, когато се готвеха да продължат пътя си, в дълбочината на галерията се разнесе далечен глас. Този глас се приближаваше като някаква звучна, нарастваща вълна и ставаше все по-ясен.

– Хей, кой върви там? – запита инженерът, като спря Хари.

– Не мога да кажа – отговори младият човек.

Двамата зачакаха.

Гласът се носеше с великолепна звучност като в акустическа зала, и скоро Хари различи няколко думи от шотландска песен.

– Езерната песен! – извика Хари. – Много бих се зачудил, ако чуя да я пее някой друг, освен Джек Райан.

– Ами кой е този Джек Райан – с такъв чуден глас? – запита Джеймс Стар.

– Някогашен другар по шахта – отговори Хари.

След това, като се наведе от площадката, той извика:

– Ей, Джек!

– Ти ли си, Хари? – дочу се отговорът. – Почакай ме, ида!

И песента отново се разля, по-силно от преди. След няколко минути върху фона на светлината, хвърляна от лампата, се появи един висок момък, на около двадесет и пет години, с весело лице, усмихнати очи, смееща се уста и жълторуси коси. Той стъпи на площадката над петнадесетата стълба. Първото му движение беше – да стисне силно ръката на Хари.

– Драго ми е, че те срещам! – извика той. – Но, да ме запази свети Мунго, ако знаех, че си горе днес, нямаше да се мъча да се спускам в шахтата.

– Това е мистър Джеймс Стар – каза Хари, като обърна лампата към инженера, който бе останал в сянка.

– Мистър Стар? – отговори Джек Райан. – Ах, господин инженер, не можах да ви позная. Откакто излязох из шахтата, очите ми отвикнаха да виждат в тъмното, като по-рано.

– А, сега си спомням момчето, което винаги пееше. Десет години минаха оттогава. Значи, това си бил ти?

– Аз, мистър Стар. И като смених работата си, не си промених нрава, както виждате. Ба! Смятам, че е по-хубаво човек да пее и да се смее, отколкото да стене и да плаче.

– Разбира се, Джек. А какво правиш, откак напусна шахтата?

– Работя в чифлика Мелроз, близо до Ервайн, на четиридесет мили

от тука. Но не е както в нашите Еберфойлски галерии. Копачката повече прилягаше на ръката ми, отколкото лопата или мотика. Освен това, в старата шахта имаше звучни кътчета, весело ехо, което така бодро отразяваше гласа, не както на повърхността... Ами вие, при стария Саймън ли отивате, мистър Стар?

– Да, Джек, – отговори инженера.

– Няма да ви задържам.

– Кажи, Джек, – запита Хари, – какво те носи днес при нас?

– Исках да се видя с тебе, приятелю, – отговори Джек Райан, – и да те поканя на празника на рода Ервайн. Знаеш, че там съм гайдар. Ще пем, ще танцуваме.

– Благодаря ти, Джек. Но не ще мога да отида.

– Не ще можеш?

– Да. Мистър Стар може би ще поостане у нас, а аз съм длъжен да го придружа обратно до Колендер.

– Е, Хари, празникът на Ервайнския род ще бъде след една седмица. Дотогава мистър Стар сигурно ще си върви и тебе няма нищо да те задържа

– Разбира се, Хари – обади се Джеймс Стар, – трябва да приемеш поканата на приятеля си.

– Добре, съгласен съм, Джек – каза Хари. – След една седмица ще се видим на празника.

– Добре, след една седмица – отговори Джек Райан. – Довиждане, Хари. Ваш покорен слуга, мистър Стар. Много ми беше драго да ви срещна. Ще предам новината за вас на всички приятели. Вас никой не ви е забравил, господин инженер.

– И аз никого не съм забравил – каза Джеймс Стар.

– Благодаря от името на всички, господин инженер.

– Довиждане, Джек – каза Хари, като стисна на сбогуване ръката на своя приятел.

Джек Райан отново запя и изчезна в горната част на стълбата, слабо осветена от светлината на неговата лампа.

След четвърт час Джеймс Стар и Хари се спуснаха от последната стълба до последния етаж на шахтата. От кръглата площадка, която представляваше основата на галерията Яроу, излизаха странични галерии, които служеха за разработване на въглищния пласт на шахтата. Едни потъваха в масиви от шисти и пясъчници, подпрени от трапеците на дебели, едва изгладени греди, други бяха иззидани с дебел слой камъни. Въглищните жили, унищожени от разработката, бяха навсякъде

заменени с подпори.

Стълбовете от камък, взети от съседните каменоломни, поддържаха сводовете, тоест, двойните пластове от третичната и четвъртична ери, които някога се намираха в самия залеж. Сега тъмнината изпълваше тези странични галерии, някога озарявани ту от миньорските лампи, ту от електрическата светлина, вкарвана в шахтата през последните години. В тъмните коридори не се чуваше вече скърцането на вагонетките, които се носеха по релсите, шума на бързо затварящите се въздушни шлюзи, гласовете на тези, които караха вагонетките, цвиленето на конете и на катърите, ударите на кирките и тътнежа на взривовете, които разбиваха каменовъгления масив.

– Искате ли да починете, мистър Стар? – запита младият мъж.

– Не, моето момче – отговори инженерът. – Иска ми се по-скоро да видя стария Саймън.

– Тогава вървете след мене, мистър Стар. Аз ще вървя напред, макар и да съм уверен, че вие отлично бихте намерили сам пътя.

– Да, разбира се. В главата ми се е запазил целият план на шахтата.

Хари вдигна високо лампата и потъна във висока галерия, прилична на страничната част на някоя черква. Инженерът вървеше след него, като понякога се спъваше от дървените траверси, останали от стария релсов път.

Но едва бяха изминали около петдесет крачки, пред нозете на Джеймс Стар падна грамаден камък.

– Пазете се, мистър Стар! – извика Хари, като улови инженера за ръка.

– Какъв е този камък, Хари? Изглежда, че старите сводове не са вече така здрави.

– Мистър Стар – възрази Хари, – струва ми се, че този камък беше хвърлен... и то хвърлен от човешка ръка.

– Хвърлен? – извика Джеймс Стар. – Какво искаш да кажеш, мое момче?

– Нищо, нищо, мистър Стар – уклончиво отговори Хари. Неговият загрижен поглед сякаш искаше да проникне през дебелите стени. – Да продължим пътя си. Уловете ме под ръка, моля ви, и не се страхувайте, че ще се спънете.

Те продължиха пътя си. Хари през всичкото време се оглеждаше назад като осветяваше с лампата недрата на минната галерия.

– Скоро ли ще стигнем? – запита инженерът.

– След десет минути, не повече.

– Добре.

– И все пак, това е страшно – прошепна Хари. – За първи път с мене се случва подобно нещо. Трябваше ли камъка да падне точно тогава, когато минавахме!

– Хари, това е само случайност.

– Случайност! – повтори младият мъж, като поклати глава. – Да, случайност.

Изведнъж Хари се спря и се послуша.

– Какво има? – запита инженерът.

– Стори ми се, че някой върви след нас – отговори младият миньор, като продължи да се вслушва внимателно. – Не, излъгал съм се. Облегнете се по здраво на ръката ми, мистър Стар. Ползвайте се от мене като от патерица.

– Много здрава патерица, Хари – отговори Джеймс Стар. – Няма по-добра опора от един такъв славен момък като тебе.

Двамата мълчаливо продължиха пътя си под мрачните сводове. От време навреме Хари, видимо разтревожен, се обръщаше като се мъчеше да долови някакъв далечен звук или да види слаба светлина.

Но напред и назад царуваше само тъмнина и мълчание.

Глава V

Семейство Форд

След десет минути Джеймс Стар и Хари Форд най-сетне излязоха от главната галерия.

Младият миньор със своя спътник стигнаха до прореза, ако може така да се нарече широката и мрачна подземна дупка. Обаче тази дупка не беше съвсем тъмна. В нея проникваше слаба светлина от изоставен отвор, пробит в горните галерии. По този отвор ставаше вентилацията на шахтата Дочерт. Благодарение на своята по-слаба гъстота, топлият въздух се понасяше от тук към галерията Яроу.

По такъв начин в този прорез влизаше малко въздух и светлина. Там, в подземното жилище, издълбано в шистените масиви, дето някога работеха мощните машини, живееше вече десет години Саймън Форд със своето семейство.

Жилището на стария надзирател често наричаха котедж². С малкото състояние, което бе спестил през своя дълъг работнически живот, Саймън Форд можеше да живее на слънце, сред дървета, на което място пожелае в Съединеното кралство. Но той и неговите домашни предпочиташа да не оставят мината, дето бяха едно време така щастливи. Те имаха еднакви мисли и вкусове. Да, харесваше им този котедж, погребан на хиляда и петстотин стъпки под шотландската земя! Едно от добрите качества на това жилище беше и това, че тук можеха да се страхуват само от появяването на агентите, които да заповядат възобновяването на работата и заедно с това да изгонят обитателите на котеджа.

По времето, за което става дума, Саймън Форд, някогашният минен надзирател на шахтата Дочерт, все още бодро носеше своите шестдесет и пет години. Висок, здрав, добре развит, той можеше да се брой за един от най-забележителните жители на кантона, който доставяше само красиви войници в полковете от шотландски планинци.

Саймън Форд произлизаше от старинен род планинци и неговото родословие започваше от времето, когато се разработваха за пръв път шотландските каменовъглени залежи. Той беше истински миньор, чийто живот беше неразривно свързан със живота в шахтата. Той не бе я напуснал от деня на своето раждане, и затова пожела да остане в нея,

---

2. Полска къща, направена от дърво.

дори когато работата се преустанови. И остана. На Хари бе възложено да снабдява семейството с всичко необходимо, а колкото за Саймън, през тези десет години той надали бе излязъл десет пъти на повърхността.

– Да излезе горе? Защо? – повтаряше той и не напускаше своите черни владения.

Впрочем, в това абсолютно здраво място при постоянната еднаква температура, старият надзирател не знаеше нито летни горещини, нито зимни студове. Семейството му беше здраво. Какво повече можеше да желае?

Достойната другарка на Саймън Форд се казваше Мейдж, висока и силна „добра жена“, както казват в Шотландия. Както мъжа си, Мейдж не пожела да излезе от шахтата Дочерт. В това отношение тя споделяше всички надежди и желания на Саймън. Ободряваше го и му говореше със сериозност, която стопляше сърцето на стария надзирател:

– Еберфойл само спи, Саймън! Ти си прав. Това е само почивка, а не смърт.

Мейдж също така можеше да мине без външния свят и да намира щастие в тъмния котежд.

Тук именно пристигна Джеймс Стар.

Инженера го очакваха. От прага на къщата, Саймън Форд се спусна срещу своя бивш директор, щом лампата на Хари извести отдалече за неговото пристигане.

– Добре дошли, мистър Джеймс! – извика той и гласът му силно отекна под каменните сводове – Добре дошли! Макар и къщата на семейството Форд да е погребана на хиляда и петстотин стъпки под земята, това не му пречи да бъде много гостоприемно.

– Как сте, драги ми Саймън? – запита Джеймс Стар, като стискаше ръката на стопанина.

– Много добре, мистър Стар, и как би могло да бъде иначе тук, дето сме защитени от всяко лошо време? Вашите леди, които ходят лятно време да дишат въздуха в Нюхейвън и Порто-Бело, ще направят по-добре да прекарат няколко месеца в Еберфойлските галерии. Тук те няма да рискуват да хванат хрема, както по влажните улици на старата столица.

– Ами Мейдж? – запита инженерът.

– Тя е още по-здрава от мене, ако това е възможно! – отговори Саймън Форд. – И се радва на случая, че ще може да ви нагости. Смятам, че тя ще надмине себе си в старанието си да ви посрещне както трябва.

– Ще видим, Саймън, ще видим.

Саймън Форд и Хари въведеха Джеймс Стар в една голяма стая, осветена от няколко лампи, една от които беше окачена на боядисаните тавански греди. Масата, покрита с ярко бродирана покривка, очакваше гости. Край нея имаше четири обшити с кожа столове.

– Здравейте, Мейдж! – каза инженерът.

– Здравейте, мистър Джеймс! – отговори шотландката, като стана от мястото си и тръгна към госта.

– Много ми е драго да ви видя, Мейдж.

– Вярвам ви, мистър Джеймс. Винаги е приятно да видиш тези, към които си бил така добър.

– Супата е готова, жено – каза Саймън Форд, – и не бива да ни караш да чакаме нито мен, нито мистър Джеймс.

Като приближиха до масата, инженерът се обърна към домакина:

– Една минутка, Саймън. Искате ли да ям с охота?

– Това ще бъде за нас най-голяма чест – отговори Саймън Форд.

– Затова ще ми е нужно спокойствие надуха – искам да ви задам два въпроса.

– Говорете, мистър Джеймс.

– Писахте ми, че ще ми съобщите нещо много интересно.

– Наистина, извънредно много интересно.

– За вас?

– За вас и за мен, мистър Джеймс. Но ще ви разкажа всичко едва след като обядваме, и то на самото място. Иначе няма да ми повярвате.

– Саймън – продума инженерът, – погледнете ме хубавичко... така. Интересно съобщение? Да?... Добре, няма да ви питам повече – добави той, сякаш прочете в очите на стария надзирател отговора, за който се надяваше.

– Ами вторият въпрос? – запита надзирателят.

– Не бихте ли могли да ми кажете, Саймън, кой е могъл да напише тези редове? – запита пак инженерът, като показва полученото вчера анонимно писмо.

Саймън Форд взе писмото, много внимателно го прочете, след това го показа на сина си.

– Ти познаваш ли този почерк? – запита той.

– Не, татко – отговори Хари.

– И върху плика на това писмо имаше печата на Еберфойлската пощенска станция? – запита Саймън Форд инженера.

– Да, както и върху плика на вашето писмо – отговори Джеймс.

– Какво мислиш за това, Хари? – запита Саймън Форд с тревога.

– Аз мисля, татко – отговори Хари, – че някой е искал да попречи на мистър Стар да се яви на определената среща.

– Но кой? – извика старият миньор. – Кой е могъл да узнае мислите ми?

Саймън Форд се замисли дълбоко, и от неговата замисленост скоро го извади гласът на Мейдж.

– Мистър Стар – каза тя, – супата ще изстине. Хайде, засега да не мислим върху това писмо.

По покана на старицата всички насядаха около масата: Джеймс Стар седна срещу Мейдж, за да ѝ засвидетелствува уважението си, а бащата и синът седнаха един срещу друг.

Това беше прекрасен шотландски обяд. Той започна с гъста месна супа, после яхния от кокошка със сливи, която заслужи похвалите на всички. Всичко това се поливаше с прекрасна английска бира от най-добрите зимници на Единбург.

Но най-главното блюдо беше националния пудинг от месо и ечемично брашно. Това забележително блюдо, което бе внушило на поета Бърнс една от неговите най-хубави оди, го постигна същата съдба, каквато постига всички прекрасни неща на този свят: и той изчезна като сън.

Мейдж получи от гостенина най-сърдечни похвали.

Обядът завърши с десерт, състоящ се от сирене, бисквити. Десертът се придружаваше от няколко чашки превъзходна хлебна ракия от преди двадесет и пет години, сиреч връстница на Хари.

Пиршеството продължи цял час: Саймън Форд и Джеймс Стар не само че хапнаха добре, но и добре се наприказваха, главно върху миналото на старите Еберфойлски мини.

Хари беше мълчалив. Два пъти той става от масата и дори излиза от къщи. Очевидно, него го тревожеше неочакваният случай с камъка и му се искаше да огледа околностите на котеджа. Анонимното писмо също така не можеше да не го безпокои.

– Много добро момче е вашият син, приятели мои – каза инженерът на Мейдж, когато Хари излезе от стаята.

– Да, мистър Джеймс, Хари е едно добро и предано създание – жи-во отговори старият надзирател.

– Харесва ли му тук в котеджа?

– Той за нищо на света не би ни напуснал.

– Обаче, ще трябва да го ожените.

– Да оженим Хари? – извика Саймън Форд. – За коя? За някоя

девойка от повърхността, която обича празници, танци и ще предпочита своя род пред нашата шахта? Хари няма да поиска това.

– Саймън – възрази Мейдж, – сигурна съм, че няма да поискаш от Хари да остане неженен?

– Аз няма да искам от него нищо – отговори старият миньор. – Но това не е толкова бърза работа. Кой знае дали няма да намерим някога...

В този момент се върна Хари и Саймън Форд млъкна.

Когато Мейдж стана от масата, всички направиха същото и излязоха да поседят пред вратата на котеджа.

– Е, Саймън – каза инженерът, – аз ви слушам.

– Мистър Джеймс – отговори Саймън Форд, – аз нямам нужда от вашите уши, а от нозете ви. Добре ли си починахте?

– Добре си починах и се подкрепих също добре, Саймън. Готов съм да ви придружа там, дето пожелаете.

– Хари – каза Саймън Форд, като се обърна към сина си, – запали нашите безопасни лампи.

– Вие взимате безопасни лампи? – възкликна учуден Джеймс Стар.

В шахтата, свършено лишена от каменни въглища, нямаше никаква опасност от избухване на минен газ.

– Да, мистър Джеймс, от предпазливост.

– Не се ли каните, драги Саймън, да ми предложите да се облека в миньорски костюм?

– Още не, мистър Джеймс! Още не! – отговори старият надзирател и очите му странно заблестяха.

Глава VI

Няколко необясними явления

Известно е суеверието на хората от планинските и низки области на Шотландия. Ако планинските места са населени с добри или лоши свръхестествени същества, то толкова повече би трябвало да бъдат населени с тях дълбочините на мрачните минни галерии. Кой кара през бурните нощи да се разтърсват пластовете, кой насочва по следите на още недокоснатите жили, кой подпалва минния газ и предизвиква страшни експлозии, ако не духът на рудника?

Поне такава беше общоприетото мнение на суеверните шотландци. Наистина, повечето от миньорите на драго сърце виждаха в чисто физическите явления нещо фантастично, и да ги разубеждаваш, беше напразно губене на време. Но къде по-лесно можеше да се развие суеверието ако не в дълбочината на тези подземия?

А за хората на Еберфойл, които живееха в страната на легендите, беше много естествено да се интересуват от свръхестественото. Затова тук легендите нямаха край. Само двама души, по-образовани и по-положителни от другите, винаги се противопоставяха на общото увлечение, като не допускаха намесата на разни гноми, духове и феи в човешкия живот. Това бяха Саймън Форд и неговият син. Те доказаха своята твърдост, като се заселиха да живеят в мрачното подземие, дори след прекратяване на работата в шахтата Дочерт. Може би старата Мейдж имаше известна склонност към свръхестественото, като всяка шотландка от хълмовете. Но тя трябваше да разказва разните истории за привидения сама на себе си, нещо, което тя впрочем и вършеше, за да поддържа старите традиции.

Саймън Форд и Хари, дори да бяха суеверни, като своите другари, и тогава не биха оставили шахтата нито на духовете, нито на феите. Надеждата да открият нов пласт би ги накарала да погледнат с пренебрежение на цяла армия от привидения. И понеже не бяха суеверни, те дълбоко вярваха, че каменовъглените залежи на Еберфойл не са изтощени окончателно.

Затова, в продължение на десет години, без да пропускат нито един ден, упорити и непреклонни, като своята увереност, бащата и синът взимаха кирките, лоста и лампата, бродеха из шахтите, търсеха, пробиваха пластовете, вслушваха се в звука им.

Едновременно, тези страстни пазители на шахтата се грижеха и за нейната непокътнатост. Те изпитваха здравината на подпорите и стълбовете, проверяваха дали не заплашва от някъде срутване, дали няма нужда някъде да се подзида някоя част от шахтата, отводняваха насъбраната вода. С една реч, те станаха доброволни защитници и пазители на това безплодно царство, от което бе излязло такова голямо богатство и което сега се превръщаше на дим.

По време на тези обиколки, Хари понякога забелязваше явления, които напразно се мъчеше да си уясни.

Така, неведнъж, като вървеше из тясната галерия, той чуваше звуци прилични на удрянето на копач, който се забива в стената.

Хари, който не се плашеше нито от естественото, нито от свръхестественото, ускоряваше крачките си, за да разбере причината на тези тайнствени звуци. Но галерията беше празна. Като осветяваше стените с лампата си, младият миньор не откриваше никакви пресни следи от кирка или лост, и се питаше дали това не е било някаква слухова измама или някакво странно, особено ехо.

Понякога, като осветяваше някоя подозрителна вдлъбнатина, Хари сякаш виждаше нещо като плъзгаща се сянка. Той се втурваше след нея но нищо не намираше, макар че нямаше изход, който да позволи да се скрие човешкото същество.

Два пъти през последния месец, Хари, като обикаляше западната част на шахтата, много ясно чу далечни избухвания, сякаш някъде се пръскаше динамитен патрон.

– Чудно нещо! – повтаряше си той. – Присъствието на неизвестното същество в шахтата изглежда невъзможно, но не мога и да се съмнявам в това. Нима някой друг освен нас, иска да намери удобни за разработване пластове? Или пък, по-скоро иска да унищожи това, което е останало от Еберфойлските галерии. Но с каква цел? Ще узная това, па макар и с цената на живота си.

Хари чакаше случая, за да разкрие тайната. Той забелязваше понякога тук-там в далечината блещукания, които преминаваха от мястото на място, като блуждаещи огънове. Но те бяха кратки, като блясането на светкавици и той се отказваше да си обясни произхода им.

Ако Джек Райан и другите суеверни хора видеха тези фантастични светлини сигурно биха почнали да говорят за нещо свръхестествено. Но Хари дори не помисли за това. Също и старият Саймън. И когато те беседваха върху тези явления, предизвикани очевидно от чисто физически причини, старият миньор казваше:

– Нека почакаме, моето момче. Всичко ще се обясни, когато и да е!

Глава VII

Опитът на Саймън Форд

Старият дървен часовник в залата биеше дванадесет часа, когато Джеймс Стар и двамата му спътници излязоха от котеджа.

Светлината, която проникваше през вентилационната галерия, слабо озаряваше площадката. Тук лампата на Хари изглеждаше безполезна, но скоро щеше да стане нужда от нея, тъй като старият надзирател искаше да заведе инженера в най-отдалечените краища на шахтата Дочерт.

Като изминаха две мили по главната галерия, тримата разузнавачи – ще видим, че това беше именно разузнаване – се приближиха до входа на един нисък тунел. Сводът му се опираше върху дървени подпори обрасли с белезникав мъх. Тунелът имаше приблизително същата посока, като течението на реката Форс – на хиляда и петстотин стъпки над него.

Хари вървеше напред и осветяваше пътя. Понякога внезапно насочваше светлината в тъмните вдлъбнатини, като се мъчеше да улови някаква подозрителна сянка.

– Далечно ли е мястото, дето отиваме, дядо Саймън? – запита инженерът.

– Още половин миля, мистър Джеймс. По-рано бихте изминали този път във вагонетка, по релси... Колко далече са тия времена!...

– Значи, ние вървим към края на последния пласт?

– Да, виждам, че още добре помните шахтата.

– Е, Саймън – каза инженерът, – ако не се лъжа, ще бъде трудно да се върви по-нататък.

– Наистина, мистър Джеймс. Там открихме последния къс каменни въглища. Аз сам нанесох този последен удар и той се откри от гърдите ми по-силно, отколкото от пласта. Наоколо имаше само шисти и пясъчник, а когато вагонетката тръгна към асансьора, струваше ми се, че вървя след ковчега на някой бедняк. Сякаш целият живот на шахтата си отиде заедно с тази, последната вагонетка.

Сериозността с която старият надзирател каза тези думи, развълнува инженера, който напълно споделяше това чувство. Такова чувство изпитва морякът, който напуска своя потъващ кораб, и чифликчията, който вижда как разрушават дома на прадедите му.

Джеймс Стар стисна ръката на Саймън Форд. На свои рей, и Форд силно стисна ръката на инженера.

– Този ден ние всички се излъгахме – каза той. – Не, старата шахта не бе умряла. Въглекопачите напуснаха не труп, и аз смея да твърдя, мистър Джеймс, че сърцето на шахтата все още бие.

– Продължавайте, Саймън! Значи, вие сте открили нов залеж? – извика инженерът.

– Слушайте тогава, мистър Джеймс – отговори Саймън Форд. – Намерих не залеж...

– А какво?

– Намерих само доказателството, че този залеж съществува.

– И какво е това доказателство?

– Можете ли да допуснете, че из земните недра ще се отделя минен газ, ако там няма каменни въглища, от които той се получава?

– Разбира се, не! – отговори инженерът. – Без каменни въглища няма и газ. Няма последица без причина.

– Както няма дим без огън.

– Значи, вие открихте присъствието на метан?

– Старият миньор не може да се излъже – отговори Саймън Форд. – Аз веднага познах нашия стар неприятел, минния газ.

– Ами, ако това е някакъв друг газ? – каза Джеймс Стар. – Метанът е почти без миризма, той е и безцветен. Той истински издава своето присъствие само чрез избухване.

– Мистър Джеймс, през тези десет години не е имало нито ден, през който да не сме мислили с Хари върху това как да върнем мината в предишния ѝ разцвет, нито един ден! И решихме, каквото и да стане, да открием залежа, ако той съществува. Но по какъв начин? Сонди не можехме да приложим, обаче имаме нашето миньорско чувство, миньорския усет, който е по-верен от разума. Поне, аз така мисля...

– И аз не ви противореча – забеляза инженерът.

– И така, ето какво видял Хари два пъти, като скитал из западната част на шахтата: между скалите или подпорите на крайните галерии, се мяркали понякога и след това внезапно угасвали някакви пламъчета. От какво са се запалвали, не разбирам и досега? Но ясно е, че тези пламъчета показват присъствието на минен газ, а за мене този газ показва, че имаме пласт каменни въглища.

– Тези огънове не са ли предизвиквали избухвания? – запита инженерът.

– Да, малки частични избухвания – отговори Саймън Форд. – Същите, каквито аз сам предизвиквах, когато исках да се убедя в присъствието на минния газ. Помнете, как се мъчихме да предотвратим

избухванията в шахтите, преди нашият добър гений Хемфри Деви да беше изнамерил своята безопасна лампа?

– Да – отговори Джеймс Стар. – Вие говорите за „каещия се“. Но аз никога не съм го виждал на работа.

– Да, мистър Джеймс, вие сте още млад. Въпреки годините ви, и не сте могли да видите това. Но аз, който съм десет години по-стар от вас, съм виждал как работи последния „каещ се“ в галериите. Наричаха го така, защото носеше расо като калугер. Истинският му прякор беше „Човекът на огъня“. По онова време вредният газ се унищожаваше само като го разлагаме на по-дребни взривове, преди да се набере в голямо количество по горните части на галериите. Ето защо „разкайващият се“, с маска на лице, с качулка на главата, загърнат в „расото си“, почваше да се придвижва пълзешком. Дишаше в долните слоеве, дето въздухът е чист, а в дясната си ръка държеше над главата си горяща факла. Ако във въздуха имаше толкова газ, че да може да се образува избухлива смес, взривът беше безопасен и, като повтаряше тази операция няколко пъти, можеше да се предотврати катастрофата. Понякога „разкайващият се“, поразен от силния взрив на газа, биваше убит на място, и го заместваше друг. Така беше, докато във всички шахти не въведеха лампата Деви. Но аз знаех този способ. Именно с негова помощ аз открих присъствието на газ, и, следователно, присъствието на нови каменовъглени залежи в шахтата Дочерт.

Всичко, което разказваше старият надзирател за „каещия се“, беше напълно вярно. Именно така постъпваха някога в рудниците, за да очистят въздуха от метана.

Минният газ, наречен още и блатен газ или метан, е безцветен, почти без мирис, слабо свети при горене и е абсолютно непригоден за дишане. Миньорите не могат да живеят в атмосфера наситена с този вреден газ, както не може да се живее в газометъра, напълнен със светилен газ. Освен това минният газ, който се явява, както и светилния газ като окис на въглерода, образува с въздуха избухлива смес, щом количеството на този газ стигне осем или дори пет процента. Ако по някакъв начин тази смес се запали, става избухване, което почти винаги се придружава от страшни катастрофи.

Тъкмо тази опасност предотвратява лампата Деви, която изолира пламъка на тръбичката, чрез металическа мрежа. Метанът гори само вътре в тръбичката, като не позволява да се разпростре горенето. Тази безопасна лампа е усъвършенствана десетки пъти. Когато се разбие, тя угасва. Ако миньорът, въпреки строгото запрещение, я отвори, тя също

така угасва. А защо тогава стават избухвания? Защото не може да се избегне нито предпазливостта от страна на работника, който на всяка цена иска да пуши, нито пък удара на инструмента, който може да предизвика искра.

Не всички шахти са богати с минен газ. Там, дето той липсва, се разрешава ползуването от обикновени лампи. Такава е например шахтата Тиер, в мините Дизен. Но ако въглицата на разработваното място представляват дебел пласт, там се съдържат известни количества летливи материи, и метанът може да се отдели в голямо изобилие. Безопасната лампа на Деви е нагласена така, че да не позволява взривове, обаче миньорите, непокосвани непосредствено, рискуват да се задушат, когато галериите се изпълнят с газообразния продукт – въглероден окис.

Из пътя Саймън Форд разказа на инженера какво е направил за постигане на своята цел; как се е убедил, че в най-дълбоката част на крайната галерия, в западната част на шахтата се отделя газ; как е успял да предизвика в цепнатините между пластове от шисти частични избухвания – или по-точно подпалвания, които не му позволяваха да се съмнява в природата на газа, отделящ се по малко, но постоянно.

Един час след излизането си от котеджа, Саймън Форд и неговите спътници изминаха разстоянието четири мили, и тук Хари, който вървеше напред, се спря.

– Дойдохме! – възкликна старият миньор. – Слава Богу, мистър Джеймс, най-сетне вие сте тук, и ей сега ще разберем...

Гласът на старият надзирател, винаги така твърд, сега леко затрепери.

– Драги ми Саймън – каза му инженера, – успокой се. И аз също се възнувам като вас, но не бива да губим време.

На това място, крайната галерия на шахтата се разширяваше и образуваше нещо като тъмна пещера. Тук нямаше подпори и галерията, дълбоко в недрата на земята, нямаше пряко съобщение с повърхността. Тук, сред шистите и пясъчниците от третичната ера, свършваше въглищният пласт и тук беше изкопана последната бучка каменни въглища.

– Ето тук, мистър Джеймс – каза Саймън Форд, като вдигна копачката си, – тук ние удряме в празен изкоп, тъй като зад тази стена, на по-голяма или по-малка дълбочина навярно се намира оня въглищен пласт, за който ви говорих.

– И на повърхността на тази стена – запита Джеймс Стар, – вие открихте минния газ?

– Именно – отговори Саймън Форд. – И аз можах да го подпала,

като приближих лампата си до пласта. Хари правеше това, което и аз.

– На каква височина?

– На десет стъпки от пода – отговори Хари.

Джеймс Стар седна върху един камък. Изглежда, че като бе подишал въздуха на пещерата, той бе почнал да гледа на двамата миньори така, сякаш се съмняваше в думите им, макар те да звучаха убедително.

Работата бе там, че метанът не е съвсем лишен от миризма, и инженерът преди всичко беше учуден от това, че неговото обоняние не открива присъствието на избухливия газ. Във всеки случай, ако този газ бе смесен с околния въздух, то бе в много слаба доза. Следователно, можеше, без да се страхуват от избухване, да отворят безопасната лампа, за да се решат на опита. Старият миньор така и направи.

В този момент Джеймс Стар се безпокоеше не за това, че във въздуха може да има много газ, а че може би той да е в недостатъчно количество или пък съвсем да го няма.

Очевидно, Хари, също като инженера, бе забелязал отсъствието на характерната миризма на минния газ, защото гласът му се измени, когато каза:

– Тате, изглежда, че вече не излиза газ между пластове на шистите.

– Не излиза! – извика старият миньор. Като стисна устни, той няколко пъти силно пое въздух с носа си, след това рязко каза:

– Лампата, Хари!

Саймън Форд пое с трепереща ръка лампата. Той отвинти металическата мрежа с тръбичка, която обкръжаваше фитила, и пламъкът почна да гори на открит въздух. Както и очаквах, не стана никакъв взрив, но това, което беше по-важно, нямаше дори ония леки пукания, които говорят за присъствието на малки количества избухлив газ.

Саймън Форд взе тоягата на Хари и като прикрепи лампата за края ѝ, вдигна я високо в горните пластове, дето поради своята лекота, би трябвало да се събере избухливия газ, колкото и малко да е. Спокойният и бял пламък на лампата не откри никакви следи от метан.

– До стената – каза инженерът.

Саймън Форд вдигна лампата до оная част на стената, дето вчера с Хари беше наблюдавал излъчването на избухлив газ. Ръката на старият надзирател трепереше, когато той се мъчеше да докара лампата до пукнатината в скалата.

– Замести ме, Хари – каза той.

Хари взе тоягата и едно след друго поднесе лампата до различни

места на стената, дето пластовете се отделяха един от друг. Обаче и той клатеше глава, като не чуваше никакви пукания, характерни за присъствието на минен газ. Нямаше избухвания. Очевидно, нито една частица газ не излизаше от пукнатината.

– Нищо няма! – извика Саймън Форд, като стисна юмруци под влиянието не толкова на разочарование, колкото на гняв.

Неочаквано из гърдите на Хари се изтръгна вик.

– Какво има? – живо запита Джеймс Стар.

– Пукнатините в стената са замазани.

– Не може да бъде! – извика старият миньор.

– Вижте сами!

Хари не се лъжеше: замазаните пукнатини ясно се виждаха при светлината на лампата. Прясната мазилка бе оставила върху стената дълга белезникава ивица, която не можеше да се прикрие от слоя въглищен прах.

– Той е! – извика Хари. – Това може да бъде само той!

– Той? – повтори Джеймс Стар.

– Да – отговори младият мъж, – онова тайнствено същество, което се скита из нашата шахта, което аз сто пъти дебна и нито веднъж не съм заловил. Сигурно това е авторът на писмото, което трябваше да ви попречи да дойдете на срещата с баща ми, мистър Стар. Той е същият, който хвърли камък през отвора на галерията Яроу. Ах, никакво съмнение вече няма! Във всичко това се вижда човешка ръка...

Хари говореше така разпалено, че неговата увереност мигновено се предаде на инженера. Колкото за стария надзирател, нямаше нужда той да бъде убеждаван. Защото неоспоримият факт беше на лице: замазани-те цепнатини, из които снощи избухливият газ излизаше така свободно.

– Вземи копача, Хари! – извика Саймън Форд. – Стъпи на раменете ми, момче! Аз съм още достатъчно здрав, за да те издържа.

Хари разбра. Баща му застана плътно до стената, момъкът се покатери по раменете му, за да достигне с копача си видимата следа от замазането. С няколко удара той откърти част от мазилката. Веднага след това се дочу леко пукане, прилично на това, което се чува, когато се пукат мехурчетата на шампанското.

Хари вдигна лампата и я приближи до пукнатината. Разнесе се слаб гръм и по стената запълзя мъничко червено, със сини краища пламъче.

Хари веднага скочи на земята, а старият надзирател, безсилен да удържи радостта си, улови инженера за ръката:

– Ура! Ура! Ура! Мистър Джеймс! Минният газ гори! Значи, има

въглища!

Глава VIII

Динамитен взрив

– Е, мистър Джеймс – запита Саймън Форд, – какво ще кажете за нашето откритие? Бях ли прав, че ви безпокоих? Съжалявате ли, че посетихте шахтата Дочерт?

– Не, не, стари приятелю – отговори Джеймс Стар, – ние не загубихме напразно времето си, но можем сега да го загубим, ако не се върнем в котеджа. Ще разрушим с динамит тази стена. Ще открием входа на новия пласт, и след редица изследвания, ако пластът се окаже значителен, аз ще организирам Дружеството на Новия Еберфойл.

– Добре казано, мистър Джеймс! – възкликна Саймън Форд. – Значи, старите минни галерии ще се подмладят, като вдовица, която се е омъжила повторно? Значи пак, ведно с ударите на кирките и лопатите, с тракането на вагонетките, с цвиленето на конете, със скърцането на колелетата и грохота на машините – в шахтата ще се върне предишния живот, и аз отново виждам всичко това! Надявам се, мистър Джеймс, че вие няма да ме сметнете за много стар и отново ще ме приемете като надзирател.

– Не, Саймън, разбира се, не! Вие сте по-млад от мене, стари приятелю.

– Да ни пази светият Мунго! А вие пак ще бъдете наш директор! Дано новото находище продължи дълги години, и дано Бог ме вземе при себе си, преди да съм видял неговото изчерпване.

Радостта на стария миньор беше безкрайна, и Джеймс Стар напълно я споделяше, но оставяше Саймън Форд да се радва за двама. Само Хари стоеше замислен. В ума му преминаваха редицата странни и необясними случки, с които се съпровождаше откриването на новите залежи. Това не преставаше да го тревожи.

След един час Джеймс Стар и неговите приятели се върнаха в котеджа.

Инженерът вечеря с голяма охота, като одобряваше с кимане на глава всички планове на стария майстор, и ако не желаше така страстно, щото този ден да бъде вече утрешния ден, той никъде не можеше да спи по-добре, отколкото в абсолютната тишина на този котедж.

На следния ден, след една хубава закуска, Джеймс Стар, Саймън Форд, Хари и дори Мейдж се приготвиха за път. Като истински

въглекопачи, те носеха различни инструменти и динамитни патрони за взрива. Хари, освен силния фенер, взе още и безопасната лампа, която можеше да гори в продължение на дванадесет часа. Това беше повече от необходимо за пътя до там и обратно, заедно със спиранията, необходими за разузнаване, ако такива разузнавания се окажат възможни.

– На работа! – извика Саймън, като стигна със своите спътници до края на галерията, и, като вдигна тежкия лост, силно замахна с него.

– Почакайте – възрази Джеймс Стар. – Да видим най-напред, дали не са станали някои промени и дали минният газ продължава да излиза от пукнатината и стената.

– Прави сте, мистър Стар – отговори Хари. – Това, което беше замазано вчера, може да бъде замазано и днес.

Седнала върху един камък, Мейдж внимателно оглеждаше пещерата и стената, която трябваше да бъде пробита.

Всичко беше така, както го оставиха. Пукнатината съвсем не беше променена. Метанът излизаше от нея, но съвсем слабо. Това се обясняваше с факта, че от вчера минният газ можеше свободно да излиза. Отделянето на газа беше така незначително, че той не можеше да се съедини с въздуха и да образува избухлива смес. Затова Джеймс Стар със своите другари можеха да работят при пълна безопасност.

– И така, на работа! – повтори Саймън.

И скоро под мощните удари на неговата кирка се разлетяха встрани парчета от скалата.

Пластът се състоеше от кварцов конгломерат, смесен с пясъчник и шисти, както това най-често се среща в началото на въглищните залежи. Джеймс Стар взимаше парчетата и внимателно ги разглеждаше, като се надяваше да открие по тях следи от каменни въглища.

Този първия етап от работата продължи един час. В стената се образува доста голяма дупка.

Джеймс Стар избра място за провъртяване. Хари бързо направи отвор с помощта на пробивача и чука. Там сложиха динамитните патрони; до тях прикрепиха дълъг фитил, завършващ с пироксилинова капсула и веднага го запалиха на земята. Джеймс Стар и приятелите му се дръпнаха настрана.

– Ах, мистър Джеймс – каза Саймън Форд обзет от вълнение, което не се мъчеше да скрие, – никога, никога моето старо сърце не е туптяло така бързо! Искан ми се веднага да се заловя с пласта.

Динамитът избухна. В подземните галерии се понесе глух тътнеж.

Джеймс, Мейдж, Хари и Саймън веднага се върнаха при стената на

пещерата.

– Мистър Джеймс, мистър Джеймс! – извика старият миньор. – Погледнете, вратата е разбита.

Образуването в стената отвор, чиято дълбочина не можеше да се определи, напълно оправдаваше това сравнение. Хари беше готов да се хвърли в дупката, но инженерът, макар и много учуден от появяването на тази празнота, го задържа.

– Почакай да се прочисти въздуха – каза той.

– Да, пази се от отровни газове – потвърди Саймън Форд.

Измина четвърт час в тревожно очакване. След това, в отвора вкараха фенера, завързан за края на тоягата, но той продължи да гори все така ярко.

– Върви, Хари – каза Джеймс Стар. – Ние те следваме.

Пробитият от динамита отвор беше повече от достатъчен за един човек. Хари, с фенер в ръка, влезе без колебание и изчезна в мрака.

Джеймс Стар, Саймън Форд и Мейдж го чакаха, без да мръднат. Измина една минута, която им се стори много дълга. Хари не се появяваше, нито се обаждаше. Като надникна в отвора, Джеймс Стар не видя дори пламъка на лампата му, която трябваше да осветява тъмната пещера.

Дали внезапно не бе пропаднала почвата под нозете на Хари? Дали младият миньор не изчезна в някоя яма? Или пък неговият глас не можеше да стигне до спътниците му?

Старият надзирател, без да слуша нищо, искаше вече, на свой ред, да влезе в отвора, когато се показва светлина, отначало слаба, след това по-силна, и се дочу гласа на Хари:

– Елате, мистър Стар! Елате, татко! Пътят към Новия Еберфойл е свободен!

Глава IX

Новият Еберфойл

Ако с помощта на някаква свръхестествена сила инженерите успееш да вдигнат част от земната кора на хиляда стъпки дебелина, по която са разположени всички реки, езера, заливи и брегови области на графствата Стирлинг, Дембъртон и Ренфрю, те биха намерили под този грамаден покрив една грамадна празнина.

Тази празнина представлява стотици килийки от всевъзможни форми и размери и прилича на чудновато разположен кошер, построен в огромен мащаб и в състояние да приюти, вместо пчели, всички ихтиозаври, мекотели и птеродактили от древните епохи.

Цял лабиринт от входове, ту по-високи от най-високите катедрални сводове, ту тесни и криволичещи, ту хоризонтални, ту издигащи се и спускащи се наклонено по всички посоки, съединяваше тези килийки и създаваше свободното съобщение между тях. Сводовете, стълбовете, които ги поддържаха, и дебелите стени се състояха от пясъчник и слюда. Но между тези безполезни наслоявания, силно притиснати от тях, се намираха прекрасни каменовъглени жили, сякаш по тяхната объркана мрежа течеше черната кръв на това странно находище. Залежите се простираха на четиридесет мили от север към юг, като стигаха дори до Северния канал Мощността на този басейн можеше да се пресметне само чрез проучвания, но тя сигурно превишаваше мощността и богатството на каменовъглените пластовете в Кардиф, в Уелс и Ню-Кастел – в графството Нортумберланд.

Разработката на тези залежи се струваше лека работа, тъй като поради чудноватото разположение на пластовете от вторичната епоха, поради необяснимото стесняване на минералните вещества в епохата на втвърдяването на този масив, самата природа бе прокопала множество ходове и тунели в Новия Еберфойл.

Да, самата природа! От пръв поглед можеше да се стори, че са открити някакви древни и отдавна напуснати галерии. Но не беше така. Таква богатства не се напускат. Хората още не са проникнали в тази част на Шотландската подпочвена област, и всичко беше дадено от природата. Нито едно подземие на Египет, нито една катакомба от римската епоха не можеше да се сравни с това – може би само прочутата Мамонтова пещера в Кентъки, която по протежение на повече от двадесет

мили наброява двеста двадесет и шест коридора, единадесет езера, седем реки, осем водопада, тридесет и два бездънни кладенци и петдесет и седем свода, при което някои от тях достигат на височина повече от четиристотин и петдесет стъпки.

Както и тази пещера, Новият Еберфойл беше творение не на човешката ръка, а на самата природа.

Глава X

До там и обратно

Като чуха гласа на Хари, Джеймс Стар, Мейдж и Саймън Форд ми-наха през тесния отвор, който съединяваше шахтата Дочерт с Новия Еберфойл.

Намериха се в доста широк проход. Изглеждаше, че той беше пробит от човешка ръка, изкопан от кирка и лопата, за разработката на нов залеж. Разузнавачите не можеха да разберат – дали не са попаднали по някоя случайност в някаква старинна шахта, за съществуването на която не знаеха дори и най-старите миньори. Но не. Геологическите наслоения в епохата, когато е станало нареждането на пластове от вторичния период, бяха „поцадили“ този проход. Може би той бе служил някога като корито на буен поток, но сега беше така сух, сякаш беше пробит няколко хиляди метра по-ниско в гранитоидните пластове. В същото време, тук въздухът проникваше свободно – това значеше, че проходът се съединява с някакви природни „вентилационни ходове“ с повърхността на земята.

Що се отнася до минния газ, който шуртеше през слюдестата стена, той се бе събрал, изглежда, в някакъв „джоб“, тоест, в някаква вдлъбнатина, дето сега нямаше нищо. Беше очевидно, че във въздуха на прохода няма и следи от газ. Обаче Хари от предпазливост взе със себе си само безопасната лампа, която осигуряваше осветление цели дванадесет часа.

Джеймс Стар и спътниците му изпитваха неизразима радост. Наоколо им имаше само каменни въглища. Желанията им бяха напълно изпълнени.

Вълнението ги направи мълчаливи, въздържан беше дори Саймън Форд, чиято радост се изливаше не в дълги фрази, а в къси възклицания.

Проходът беше удобен, малко криволичещ. Нито една пукнатина не преграждаше пътя, нито един „джоб“ не отделяше вредни газове. Нищо не спираше Джеймс Стар и неговите другари.

Те вървяха цял час и най-сетне стигнаха края на този широк път. Проходът свършваше с огромна пещера, чиято височина и дълбочина не можеха да бъдат определени. На каква височина се закръгляваше куполът на тази пещера, на какво разстояние се намираще нейната срещуположна стена? Мракът не позволяваше да се разгледа добре, но при светлината на лампата разузнавачите можаха да установят, че в пещерата се

намира голямо количество застояла вода – блато или езеро – чийто високи, скалисти брегове се губеха в тъмнината.

– Стоп! – извика Саймън Форд, като рязко се спря. – Още една крачка и ние може би ще полетим към пропастта.

– Тогава да отдохнем, приятели мои – предложи инженерът. – Ще трябва да помислим също и за връщането.

– Нашата лампа може да гори още девет часа – каза Хари.

– Все пак, да се спрем за малко – повтори Джеймс Стар. – Признавам, краката ми имат нужда от малка почивка. Ами вие, Мейдж, не се ли уморихте?

– Не, не много, мистър Джеймс – отговори здравата шотландка. – Ние сме свикнали по цели дни да ходим из галериите на Еберфойл.

– Ба! – добави Саймън Форд. – Мейдж може да върви още десет пъти повече, ако е нужно! Но аз пак ще ви запitam, мистър Джеймс, заслужаваше ли съобщението ми вашето внимание. Посмейте само да кажете „Не“, мистър Джеймс, посмейте!

– Е, стари приятелю, много отдавна не съм се радвал така – отговори инженерът. – Онова малко, което ние намерихме в тези чудесни галерии, показва, че те са много големи, ако не в дебелина, то поне на дължина.

– И на ширина и на дължина също, мистър Джеймс – възрази Саймън Форд.

– Това ще разберем по-късно.

– Аз пък отговарям, че е така. Вярвайте на усета на стария миньор. Той никога не го е лъгал.

– Дай Боже, да е така – отговори Джеймс Стар. – същото да се отнася до качеството на въглищата.

– То е великолепно, мистър Джеймс, великолепно, вижте сами.

С тези думи, Саймън Форд откри с кирката си един къс от черната скала.

– Вижте, вижте – каза той, като приближи буцата каменни въглища до лампата. – Вижте как блести. Това ще бъдат тлъсти и смолисти въглища. А как се разбиват на парчета – почти без прах!

– Вярно! – каза Мейдж, като взе буцата и я разгледа като добър познавач. – Това са чудесни въглища. Взemi тази буца, Саймън, взemi я в котеджа! Искам първата бучка каменни въглища от новата галерия да изгори в нашата печка.

– Добре казано, Мейдж – отговори старият надзирател.

– Мистър Стар – запита Хари, – какво мислите за посоката на този

дълъг проход, по който вървахме през всичкото време.

– Нищо, моето момче – отговори инженерът. – С компаса, може би, ще определя общата посока, но без компас тук съм като моряк в открито море, в мъгла, когато отсъствието на слънцето не позволява да се определи местоположението.

– Разбира се, мистър Джеймс, но моля ви, не сравнявайте нашето положение с положението на моряка, който се намира над бездна. Ние тук сме на твърдата земя и няма от какво да се боим.

– Аз съм далече от мисълта да оскърбя новите Еберфойлски залежи с някое несправедливо сравнение – отговори Джеймс Стар. – Исках само да кажа, че ние не знаем къде се намираме.

– Под почвата на графството Стирлинг, мистър Джеймс – каза Саймън Форд. – В това съм уверен така, както и вие.

– Слушайте! – прекъсна го Хари.

Всички се вслушаха по примера на младия миньор. Неговият изострен слух долови някакво глухо, далечно бучене. Скоро и останалите чуха това. В горните пластове на масива се чуваха някакви блъскания, и ясно се различаваше как те ту нарастваха, ту се усилваха.

И четиримата се вслушваха няколко минути без да продумат. След това Саймън Форд извика:

– Кълна се в светия Мунго! Нима вагонетките вече тичат по релсите на Новия Еберфойл?

– Татко – отговори Хари, – струва ми се, че това е шумът на вълни, които се разбиват в брега.

– Но ние нали не се намираме под море – възрази старият надзирател.

– Не – отговори инженерът, – но възможно е над нас да се намира езерото Кетрайн.

– Значи сводът не е много дебел на това място, щом шумът на водата се чува така ясно.

– Да, не е много дебел – отговори Джеймс Стар. – И затова пещерата е толкова грамадна.

– Изглежда, че сте прави, мистър Стар – каза Хари.

– Освен това, във вали такъв дъжд, че нивото на езерото сигурно се е издигнало като в залива Форс – продължи Джеймс Стар.

– Но много ли е важно всичко това, в края на краищата? – възрази Саймън Форд. – Въглищният пласт няма да стане по-лош от това, че лежи под езерото. Не за пръв път хората тръгват да копаят каменни въглища под самото дъно на океана. Ако успеем да разучим всички недра и

дълбочини под северния канал, ще има ли нещо лошо в това?

– Прекрасно – възкликна инженерът, като се усмихваше на възторга на стария надзирател. – Да прекараме галерии под морските вълни! Да превърнем в решето ложето на Атлантическия океан и да минем под него, за да посрещнем нашите американски другари. Да пробием земното кълбо до самия му център, за да измъкнем оттам и последния къс каменни въглища!

– Вие смеете ли се, мистър Джеймс? – запита Саймън Форд.

– Дали се смее, драги Саймън? Не! Но вие сте изпълнен с такъв възторг, че увлякохте в невъзможното и мене. Но да се върнем към действителността, която и без това е прекрасна. Да оставим тук кирките и да дойдем за тях друг път, а сега да вървим обратно към къщи.

На първата миля по пътя за котеджа не се случи нищо особено. Хари вървеше напред, издигнал лампата над главата си. Той вървеше през всичкото време по главния проход, без да се отклонява в по тесните тунели – в ляво и в дясно. На всички се струваше, че обратният път ще бъде също така лек, както пътуването в новата галерия, обаче един неочакван случай постави търсачите в много затруднено и опасно положение.

В момента, когато Хари издигна високо лампата си, въздухът внезапно се разлюля, сякаш от махането на невидими крила, лампата се изплъзна от ръката на момъка, падна върху каменистата почва и се строши.

Джеймс Стар и спътниците му се намираха в пълен мрак. Петролът от лампата се разля и сега вече не можеше да служи.

– Какво направи, Хари! – извика Саймън Форд – Или искаш да си изпочупим главите на връщане?

Положението им беше, наистина, незавидно. Предстоеше им да извървят в най-дълбок мрак още пет мили по прохода, който водеше към шахтата Дочерт, а от тук имаше още един час до котеджа.

– Да вървим, – каза Саймън Форд. – Не бива да губим нито секунда. Да вървим опипом като слепците. Не е възможно да се заблудим. Тунелите, които се изпращат на пътя ни, са тесни като къртичи дупки, и по главния път ние непременно ще стигнем до отвора, през който минахме. А по-нататък вече почва старата шахта. Ние я познаваме с Хари, не за пръв път сме минавали по нея в пълна тъмнина. Впрочем, там ще намерим и лампите, които оставихме. И така, на път!

Не оставаше друго, освен да се подчинят на съветите на стария надзирател. Както вече каза, не беше възможно да объркат пътя. Трябваше само да заменят очите си с ръцете, да вървят пипнешком и да се доверят

на онзи инстинкт, който бе станал втора природа в Саймън Форд и в неговия син.

Като протегна ръце, Хари тръгна с уверена крачка. Той минаваше от едната страна на прохода до другата, и щом ръката му попадеше в празно място, той разбираше, че това е страничен тунел и по такъв начин държеше правия път.

В тъмнината, дето очите бяха безполезни, това трудно връщане продължи около два часа. Като пресметнаха изтеклото време и като взеха под внимание, че движението им не е било бързо, Джеймс Стар предположи, че изходът трябва да бъде вече наблизо.

Наистина, Хари скоро се спря.

– Дойдохме ли най-сетне до края на прохода? – запита Саймън Форд.

– Да – отговори младият миньор.

– Е, в такъв случай, ти трябва да намериш отвора, който съединява Новия Еберфойл с шахтата Дочерт.

– Няма го! – отговори Хари, чийто ръце срещаша само здравата стена.

Старият надзирател се приближи и почна сам да опипва стената.

От гърдите му се изтръгна вик.

Или търсачите се бяха заблудили при обратния път за котеджа, или пък тесния отвор, който бяха пробили с динамит в стената, бе неотдавна запушен!

Във всеки случай, Джеймс Стар и неговите спътници останаха затворени в Новия Еберфойл...

Глава XI Огнените Жени

Една седмица след тези събития, приятелите на Джеймс Стар почнаха силно да се безпокоят. Инженерът беше изчезнал, а причината на неговото изчезване с нищо не можеше да се обясни. От разпитите на слугите му се разбра, че той се е качил на парахода на пристанището Грентон, а от капитана на „Уелският Принц“ стана известно, че Джеймс Стар е слязъл в Стирлинг. И от този момент следите му се губят. Саймън Форд молеше в писмото си Джеймс Стар да запази пълна тайна, за това инженерът не каза никому, че заминава за Еберфойл.

В Единбург се говореше само за необяснимото изчезване на инженер Джеймс Стар. Сър Елфистон, председател на Кралския институт, съобщи на своите колеги за писмото, което му бе изпратил Джеймс Стар, в което се извиняваше, че не ще може да присъства на следващото заседание на института. Двама или трима други инженери посочи-ха също такива писма. Но макар тези писма да доказваха, че Джеймс Стар е заминал от Единбург – това вече беше известно – те съвсем не обясняваха какво именно се е случило с него.

Никой от неговите приятели не можеше да допусне, че той е заминал за Еберфойлската мина. Всички знаеха, че той въобще не се е канел да види отново мястото на своята някогашна дейност. Той не бе ходил там от деня, когато се изнесе на повърхността последната вагонетка каменни въглища.

Обаче поради факта, че параходът го е оставил на пристанището Стирлинг, търсенията бяха насочени в тази посока, но не дадоха никакви резултати.

Трябваше да се помести в най-големите вестници на Съединеното кралство съобщение за инженер Стар с описание на чертите му, с датата на заминаването му от Единбург – и да се чакат резултатите. Това бе направено при много голяма тревога. Ученият свят на Англия беше почти готов да повярва в окончателното изчезване на един от своите много видни членове.

Докато учените се безпокояха за Джеймс Стар, Хари беше също така предмет на не по-малки тревоги. Но синът на стария миньор не заемаше голямо обществено положение и затова неговото изчезване смути само другаря му Джек Райан.

Спомняме си, че при срещата на стълбата в галерията Яроу, Джек Райан покани Хари да дойде на празника на Ервайнския род – след една седмица. Хари се съгласи и обеща, че непременно ще дойде, а Джек не веднъж се бе убеждавал, че другарят му винаги устоява на дадената дума.

И ето, на Ервайнския празник нищо не липсваше: нито песни, нито танци, нито развлечения от всякакъв род – липсваше само Хари Форд.

Трябва да кажем, че бележката за Джеймс Стар, поместена във весниците, не бе прочетена от Джек Райан. Затова честният младеж се тревожеше само за отсъствието на Хари и мислеше, че само някоя важна причина може да му попречи да изпълни обещанието си. На другия ден след Ервайнския празник, Джек Райан се готвеше да замине с влака за Глазгоу и оттам да отиде в Еберфойл, и щеше да направи това, ако не му попречи едно събитие, което едва не му коства живота.

Ето какво се случи през нощта на 12 декември. Този случай можеше да потвърди страховете на всички суеверни хора, каквито не липсваха в чифлика Мелроз.

Ервайн е крайморско градче в графството Ренфрю, с около седем хиляди жители, и е разположено в острия завои на шотландското крайбрежие, почти до входа на Клайдския залив. Неговото пристанище, доста добре защитено от ветровете и откритото море, се осветява от силния фар, който посочва мястото за минаване, така че предпазливият и внимателен моряк не може да сбърка. Затова в тази част на крайбрежието корабокрушения стават много рядко.

Щом градът има своето историческо минало, щом неговият замък е принадлежал някога на Роберт Стюард³, то непременно тук ще се намират развалини. В Шотландия, обаче, във всички развалини живеят духове – или поне така мислят жителите от планинските места и от низините. Най-старите развалини, които по тази част на крайбрежието се ползуваха с най лоша слава, бяха именно развалините на замъка на Роберт Стюард, носещи името Дендоналд Кестл.

По онова време замъкът Дендоналд – убежище на всички бродещи духове – беше съвсем изоставен. Малцина бяха ония, които посещаваха високата скала над морето, на две мили от града, дето се издигаше замъка. Понякога някой чужденец пожелаваше да разгледа тези исторически останки, но винаги отиваше там самичък: жителите на Ервайн не се

---

3. Роберт Стюарт е първият шотландски крал от рода на Стюардите, които заемаха шотландския престол, а в XVII век и английския престол.

съгласяваха да придружат никого до тези места, дори срещу най-щедро възнаграждение. Носеха се легенди за „Огнените Жени“, които живеели в стария замък. Най-суеверните твърдяха, че са виждали със собствени си очи тези фантастични създания. Разбира се, в тяхното число беше и Джек Райан.

И така, вечерта, изобилно почерпен с бира, ликьор и уиски, с каквито напитки завършваше винаги празника на Ервайнския род, Джек Райан не пропусна да се върне на своята любима тема, за голямо удоволствие, а може би и за голям страх на слушателите си.

Увеселението ставаше в обширния хамбар на чифлика Мелроз, недалече от брега. Пред обора, в голям железен мангал, гореше кокс. Вън времето беше много лошо. Гъсти облаци се носеха над вълните, гонени към брега от силен югозападен вятър. Нощта беше черна, в облациите нямаше нито една прозирка, земята и небето се сливаха в дълбока тъмнина. В такова време може тежко да си изпати всеки кораб, който се осмели да влезе в Ервайнското пристанище.

Вечерта завършваше с последния разказ на Джек Райан. Слушателите му се бяха пренесли в света на привиденията, и обстановката беше много подходяща, за да се вярва в съществуването на този свят.

Изведнъж вън се чуха викове. Джек Райан прекъсна разказа си и всички бърже излязоха от хамбара. Тъмнината беше непрогледна, валеше проливен дъжд и духаше силен вятър.

Двама или трима рибари, като се опираха в скалата, за да се задържат на нозете си, почнаха да викат със всички сили към морето. Джек Райан със своите спътници се спусна към тях.

На няколко десетки метра от брега се мяркаше смътно някаква тъмна маса. Ако се съди по сигналните светлини, това беше кораб. На главната мачта имаше бяла светлина, на десния борд – зелена, а на левия – червена. Очевидно, параходът с пълен ход се приближаваше до брега.

– Загиващ кораб! – извика Джек Райан.

– Да – отговори един от рибарите, – сега той не би могъл да се върне, дори и да пожелае това.

– Сигнали! Сигнали! – извика един от шотландските рибари.

– Какви? – възрази рибарят. – В такава буря не може да се удържи запален факел.

Отново се дочуха викове. Но кой можеше да ги чуе при този вилнеещ вятър! Корабът наистина не можеше да се отърве от загиване.

– Как е възможно така да се командува кораб – извика смаян един моряк.

– Нима капитанът не знае за Ервайнския фар? – запита Джек Райан.
– Вероятно знае – отговори един от рибарите, – ако само не е излъган от нещо.

Преди рибарят да довърши мисълта си, Джек Райан нададе страшен вик. Беше ли чут този вик от екипажа? Едва ли, но във всеки случай, много късно, за да може корабът да се отклони от линията на подводните скали, която се белееше в мрака.

Но този вик не беше, както можеше да се стори на околните, отчаяно предупреждение към загиващите хора.

Не. В този миг Джек Райан стоеше с гръб към морето. Останалите също така гледаха на нещо, което се намираще на около половин миля от тях. Това бе замъка Дендоналд. На върха на старата кула се извиваше под силния напор на вятъра дългият език на силни пламъци.

– Огнената Жена! – с ужас извикаха суеверните шотландци.

Всичко се обясняваше. Очевидно корабът заблуден в мъглата, се е отклонил от пътя си и е взел този пламък по върха на замъка Дендоналд, за пламъка на Ервайнския фар. Капитанът мислел че се намира пред входа на залива, разположен на десет мили на север, и се носеше право към сушата, дето нямаше никакво убежище за него.

Какво да направят, за да спасят кораба, ако още не е късно? Да се качат на кулата и да се опитат да угасят този пламък? Но кой шотландец би се осмелил да нанесе такова оскърбление на Огнената Жена? Пък и беше вече късно: сред грохота на стихииите се разнесе ужасен трясък.

Корабът заседна със задната част в плиткото. Всички светлини в него угаснаха. Белезникавата линия на подводните скали сега сякаш се начупи. Корабът се спря до нея, легна на едната си страна и се разби върху скалите.

В същия този миг, по някакво странно съвпадение, дългият пламък от кулата Дендоналд изчезна, сякаш откъснат от яростния порив на вятъра. Морето, небето и брегът отново потънаха в най-дълбок мрак.

– Огнената Жена – за последен път извика Джек Райан, когато необяснимото явление отново изчезна.

Храбростта, която бе напуснала суеверните шотландци пред мнимата опасност, се върна в тях пред лицето на действителната опасност, когато трябваше да спасяват своите загиващи братя. Разярените стихии не ги плашиха. Като се омотаха с въжета, те – колкото храбро, толкова и лекомислено – се хвърлиха на помощ на претърпелия корабокрушение параход.

За щастие, техният опит успя, макар че някои от тях, в това число и

храбрият Джек Райан, получиша силни рани от камъните. Но капитанът на кораба и осем души от екипажа бяха докарани на брега живи и невредими.

Оказа се, че това е норвежкия кораб „Мотала“, който плува натоварен с дървен материал за Глазгоу. Капитанът на кораба, заблуден от пламъка над кулата на замъка Дендоналд, насочил кораба право към брега, вместо да влезе в Клайдския залив.

Сега от „Мотала“ не бе останало нищо, освен няколко разбити части, които вълните блъскаха в крайбрежните скали.

Глава XII

Подвизите на Джек Райан

Джек Райан и другите трима, също така ранени негови другари, бяха пренесени в чифлика Мелроз, дето незабавно им бе дадена помощ.

Джек бе пострадал най-много от всички, тъй като в момента, когато, овързан с въжето, се бе хвърлил в морето, яростните вълни го изхвърлиха върху скалите. Още няколко мига и неговите другари щяха да измъкнат на брега безжизненото му тяло.

Храбрият юноша трябваше да остане три-четири дни на легло, нещо, което много го ядосваше. Обаче, когато му позволиха да пее колкото иска, той почна да се отнася към нещастieto си по-търпеливо и чифликът Мелроз почна да кънти от веселите приливи на гласа му.

След това приключение, той почна много повече да се страхува от духове и гноми, които бяха погубили, според него, кораба „Мотала“, при което беше съвсем безполезно да се мъчи човек да ги намери и накаже.

Съдебният следовател, натоварен с разследването на корабокрушението, се яви, за да разпита свидетелите на катастрофата. Всички разказаха, че корабокрушението е било предизвикано от свръхестественото появяване на Огнената Жена върху развалините на замъка Дендоналд.

Разбира се, правосъдието не можеше да се задоволи с такива обяснения. Беше ясно, че появяването на пламъка е било чисто физическо явление. Но дали това беше случайност или зла умисъл – ето какво трябваше да се изясни от следствието.

Нека думите „зла умисъл“ не учудват читателя. Няма защо да се ровим в историята, за да намерим потвърждението на тези думи. Много крадци на кораби по бретонското крайбрежие подмамваха корабите към брега, за да разделят помежду си плячката след разбиването на тези кораби. Ту група смолисти дървета, запалени през нощта, заварваха кораба по места, от които той не можеше да излезе, ту привързваха факел за рогата на някой бик, и пламъкът, който се движеше по прищявката на животното, заблуждаваше екипажите относно пътя, който би трябвало да следват. Като резултат от тези действия беше неизбежното корабокрушението, от което се възползваха само разбойниците. Стана нужда да се намеси правосъдието, за да се унищожи този варварски обичай. Можеше да се допусне, че и в дадения случай престъпна ръка бе възкресила

старите традиции на крайбрежните пирати.

Така мислеха полицейските органи, въпреки всички доводи на Джек Райан. Като научиха за следствието, другарите на Джек се разделиха на два лагера: едни само вдигаха рамене, а други, по-смирените заявяваха, че такова предизвикателство, хвърлено от свръхестествените същества, сигурно ще докара някоя нова катастрофа.

Разследването нищо не постигна, полицията си остана с търсенията, а към многото местни легенди се прибави още една, която трябваше да увековечи гибелта на „Мотала“ и да докаже по един безспорен начин съществуването на Огнените Жени.

През това време Джек Райан се поправи. Щом се изправи на нозе, той реши, преди да се заеме с работата в чифлика, да навести своя другар Хари и да разбере защо не е дошъл на Ервайнския празник.

И така, два дни след корабокрушението, Джек Райан тръгна на път. Якият момък вече съвсем не чувстваше раните си. Той разбуди с веселата си песен ехото на скалистия бряг, като пътуваше към железопътната гара по линията, която минаваше през Глазгоу в Стирлинг и Колендер. Там, докато чакаше влака, вниманието му бе привлечено от няколко обявления залепени по стените, със следното съдържание:

„На 4 декември инженер Джеймс Стар от Единбург се качил на пристанището Грентон на парахода «Уелския Принц» и същия ден слязъл в Стирлинг. Оттогава никой нищо не знае за него.

Който може да даде някакви сведения, се умолява да ги отпрати към председателя на Кралския институт в Единбург“.

Джек Райан се спря пред това обявление и го прочете с безкрайно учудване.

– Мистър Стар? – извика той. – Но тъкмо на 4 декември аз го срещнах с Хари на стълбата в галерията Яроу! И оттогава, значи, той не се е показал вече... Дали с това няма да се обясни и факта, че Хари не дойде на Ервайнския празник?

И без да губи време за писмени съобщения до председателя на Кралския институт за това, което знаеше за Джеймс Стар, честният момък скочи във влака с твърдото решение да отиде най-напред в галерията Яроу. Там, ако е нужно, ще се спусне до самото дъно на шахтата До-черт, за да намери Хари, а с него и инженера Джеймс Стар.

След три часа той слезе от влака на станцията Колендер и веднага се запъти към галерията Яроу. Като влезе под разрушения навес, който

закриваше входа на галерията, Джек погледна в пропастта... но нищо не видя. Вслушва се... и нищо не чу.

– Ами къде ми е лампата! – учуди се той. – Защо тя не е на обикновеното си място?

Лампата, с която си служеше Джек Райан по време на посещенията си в шахтата, стоеше обикновено в ъгъла на площадката на горната стълба.

Сега лампата не беше там.

– Ето първото усложнение – каза си Джек силно обезпокоен.

След това, без да се замисля, въпреки че беше суверен, извика:

– Ще се спусна, па макар и вътре да е по-тъмно отколкото в ада...

И почна да се спуска по дългата редица стълби, като потъна в бездънния кладенец.

Сигурно Джек Райан добре помнеше своите предишни миньорски привички и познаваше отлично шахтата Дочерт, за да се реши на това.

Впрочем, той се спускаше доста предпазливо. Преди да стъпи той опитваше с крак всяко от разядените от червеите стъпала. Всяка невярна крачка означаваше страшно падане в тази зееща дълбочина от хиляда и петстотин стъпки. Джек броеше всяка от площадките, която разделяше стълбите. И знаеше, че ще стъпи на дъното на шахтата, едва след тридесетата площадка.

Така той стигна до двадесет и шестата площадка. Спусна крака си, за да напипа двадесет и седмата стълба, но стъпалото му увисна в празното пространство, без да срещне някаква опора.

Коленичи и се наведе, за да напипа с ръка края на стълбата. Напразно.

Беше ясно, че двадесет и седмата стълба липсва от мястото си. Следователно, някой я бе откачил.

Джек Райан се изправи със скръстени ръце и се помъчи да разгледа наоколо – сред непрогледния мрак. След това му дойде на ум, че щом той не може да се спусне, значи тези, които са в шахтата, не ще могат да се изкачат. Наистина, между повърхнината на земята и дъното на шахтата нямаше друго съобщение. И ако долните стълби на галерията Яроу бяха махнати след последното му посещение, какво ли ще е станало с инженера, със стария Саймън Форд, със жена му и със сина му? Продължителното отсъствие на Джеймс Стар показваше, че той не е напуснал шахтата от деня, когато Джек Райан го срещна по стълбата на галерията Яроу. Как ли са прекарвали оттогава обитателите на котеджа? Имали ли са те, затворени на хиляда и петстотин стъпки под земята,

хранителни продукти?

Джек Райан се наведе от площадката.

– Хари! Хари! – извика той със своя мощен глас.

Ехото повтори няколко пъти името на Хари и замря в дълбочините на галерията.

Джек Райан бързо се изкачи нагоре и излезе на дневна светлина. Той реши да не губи време. Без да спира, тичешком отиде до гарата Колендер. След няколко минути пристигна единбургския влак, и в три часа след обяд той вече беше при лорд-префекта на столицата. Там изслуша неговото съобщение. Точността на подробностите, които той събщи, не позволи на властите да се усъмнят в истинността на думите му.

Незабавно съобщиха на сър Елфистон, който беше не само колега, но и личен приятел на Джеймс Стар, и той поиска разрешение да ръководи търсенията, за които се взе решение да почнат незабавно. В помощ на сър Елфистон тръгнаха няколко полицейски агенти. Те взеха със себе си лампи, кирки, дълги въжени стълби, а също така – храни и лекарства. След това, под водачеството на Джек Райан, всички заминаха за мината Еберфойл.

Същата вечер, сър Елфистон, Джек Райан и полицаите пристигнаха до отвора на галерията Яроу и се спуснаха до двадесет и шестата площадка на същото място, дето Джек се бе спрял само преди няколко часа. Спуснаха надолу в дълбочината лампи, вързани за дълги въжета, и се убедиха, че последните четири стълби липсват.

Без съмнение, всяка връзка между повърхността и дъното на шахтата беше нарочно прекъсната.

Щом издърпаха лампите, агентите прикрепиха за площадката въжената стълба. С размотаване тя падна надолу. По-долните площадки бяха останали цели, и можеха да се ползват от тях.

Спускането беше много трудно. Джек Райан пръв увисна на люлеещата се въжена стълба и стигна дъното на шахтата. Скоро към него се присъединиха сър Елфистон и агентите.

Площадката, която представляваше дъното на галерията Яроу, беше съвсем пуста, и мистър Елфистон много се учуди, като чу възклицанието на Джек:

– Ето парчетата от стълбите – наполовина обгорели!

– Обгорели? – повтори сър Елфистон. – Да, наистина, ето и изстинала пепел.

– Мислите ли, сър – запита Джек Райан, – че инженер Джеймс Стар е имал нужда да изгори тия стълби и да прекъсне всяка връзка с

външния свят?

– Не – замислено отговори сър Елфистон. – На път, приятелю, към котеджа! Там ще разберем всичко!

Джек Райан с недоверие поклати глава и, като взе лампата от ръката на един от полицаите, бърже тръгна по главния вход на шахтата До-черт. Останалите тръгнаха след него.

След половин час, сър Елфистон и неговите спътници стигнаха вдлъбнатината, в дъното на която беше построен котеджът на Саймън Форд. В прозорците нямаше никаква светлина.

Джек Райан се спусна към вратата, силно я дръпна и я отвори. Котеджът беше празен.

Стаите на тъмното жилище бяха разгледани най-грижливо. Вътре нямаше никаква следа от насилие. Всичко беше в ред, сякаш старата Мейдж още беше тук. Запасът от хранителни продукти беше доста голям и щеше да стигне на семейството Форд за няколко дни. Отсъствието на обитателите на котеджа беше наистина необяснимо. Но можеше ли да се определи денят, когато го бяха напуснали? Да, тъй като в тази обстановка, дето хората не различават деня от нощта, Мейдж обикновено отбелязваше с кръстче всеки ден на своя календар.

Този календар сега висеше на стената в гостната стая. И последното кръстче беше сложено на 5 декември, тоест, един ден след пристигането на Джеймс Стар, което можеше да потвърди и Джек Райан. Очевидно на 5 декември, сиреч преди десет дни, Саймън Форд, жена му, синът му и гостенинът му бяха напуснали котеджа. Можеше ли такава дълго отсъствие да се обясни с някакво ново проучване, предприето от инженера? Очевидно не. Така поне мислеше сър Елфистон. Като разгледа внимателно котеджа, той положително не знаеше какво да предприеме.

Наоколо царуваше непрогледна тъмнина. Само лампите в ръцете на агентите осветяваха като звезди този непрогледен мрак.

– Там! Там! – изведнъж извика Джек Райан, като посочи едно доста ясно петно светлина, което се движеше в тъмната галерия.

– Приятели, да вървим след тази светлина! – каза сър Елфистон.

– След пламъчето на духа? – извика Джек Райан. – Каква полза? Ние никога няма да го настигнем.

Председателят на Кралския институт и полицейските агенти не бяха склонни към суеверие и затова се втурнаха към блуждаещата светлина. Като надви страха си, Джек Райан се присъедини към тях.

Започна дълга и уморителна гонитба. Изглеждаше, че светлото

пламъче се намираше в ръцете на дребно, но поразително бързо същество, което всяка минута изчезваше зад насипите и отново се показваше в дъното на някоя странична галерия. Понякога то съвсем изчезваше, но малко след това фенерчето отново хвърляше своите ярки лъчи. Изобщо, приближаването до него беше много бавно, и Джек Райан продължаваше да мисли, и то не без основание, че няма да могат да го настигнат.

Безполезното преследване траеше вече цял час. Сър Елфистон и спътниците му бяха навлезли в югоизточната част на шахтата Дочерт. Те също така почнаха да се питат – дали нямат работа с някакъв неуловим блуждаещ огън.

В този момент, обаче, разстоянието между пламъчето и преследвачите почна сякаш да намалява. Дали се бе уморило бягащото същество, или искаше да увлече сър Елфистон и неговите спътници там, дето може би бяха завлечени обитателите на котеджа? Трудно беше да се разбере. Във всеки случай, полицейските агенти, като видяха, че целта става по-близка, удвоиха усилията си. Пламъчето, което през всичкото време светеше на повече от двеста крачки разстояние, сега се намираше на по-малко от петдесет, и това разстояние продължаваше да намалява. Почна да се вижда по-ясно и този, който носеше фенерчето. Понякога той извърщаше глава, можеше смътно да се различи профила на човешко лице, ако, разбира се, духът беше приел такъв облик.

– По-смело, другари! – викаше Джек Райан, като усилваше крачки-те си. – То изглежда уморено. Скоро ще го настигнем и, ако говори така добре, както тича, то ще ни разкаже много работи.

Обаче преследването ставаше все по-трудно и по-трудно. В дълбочината на шахтата низките ходове се преплитаха като ходове на лабиринт. В тази бърканица този, който носеше пламъчето, можеше лесно да се изплъзне от преследвачите си. Беше достатъчно да угаси фенерчето си и да се отдели настрана в някои тъмен ъгъл.

Всъщност – мислеше си сър Елфистон, – ако то иска да избяга от нас и да се скрие, защо не направи това досега?

Но едва се мярна тази мисъл в главата на сър Елфистон, пламъчето изведнъж изчезна, а агентите, като продължиха гоненето, почти в същия миг се намериха пред тесния отвор между слюдестите пластове в края на прохода. Да се промъкнат там със своите лампи, за сър Елфистон, Джек Райан и агентите беше лека работа, която трая само един миг. Но преди да направят и сто крачки по новия проход, който беше по-висок и по-широк, те изведнъж се спряха.

До стената лежеха на земята четири тела – четири трупа, може би.

– Джеймс Стар! – каза сър Елфистон.

– Хари! Хари! – извика Джек Райан, като се хвърли към своя приятел.

Наистина, това бяха инженерът, Мейдж, Саймън Форд и Хари. Те лежеха неподвижно. Но изведнъж едно от телата се приповдигна и се дочу слабия шепот на старата Мейдж:

– Тях!... Най-напред тях!

Сър Елфистон, Джек Райан и агентите побързаха да свестят инженера и неговите спътници, като им дадоха да сръбнат няколко капки укрепително лекарство. И това им се удаде почти веднага. Нещастниците, затворени десет дни в Новия Еберфойл, умираха от изтощение.

– Ние не загинахме – каза Джеймс Стар на сър Елфистон, – само затова, защото три пъти намирахме до себе си хляб и кана с вода. Без съмнение, състрадателното същество, на което дължим живота си, не можеше да направи нищо повече.

Сър Елфистон се питаше, дали това не беше работа на същото неуволимо същество, което ги докара до мястото, дето лежеха Джеймс Стар и неговите другари.

Както и да е, инженерът, Мейдж, Саймън и Хари Форд бяха спасени. Заведоха ги в котеджа през същия проход, който носителят на фенерчето бе показал на сър Елфистон.

Джеймс Стар и другарите му не можаха да намерят отвора, който бяха пробили с динамит, защото той беше плътно запушен с наслагани един върху друг каменни късове. В дълбоката тъмнина те не могли да видят, нито пък да разрушат тази преграда. Значи, докато те изследвали грамадното подземие, някаква враждебна ръка бе прекъснала всяко съобщение между Стария и Новия Еберфойл.

Глава XIII Въглеград

Три години след описаните събития, всички печатни пътеводители в страната почнаха да препоръчват на многобройните туристи, които посещаваха графството Стирлинг, да прекарат няколко часа в галериите на Новия Еберфойл.

Нито една от мините на Стария или Новия свят не представляваше такова любопитно зрелище.

Преди всичко, посетителят се спускаше без всякаква умора или опасност до дъното на мината, на дълбочина хиляда и петстотин стъпки. На седем мили югозападно от Колендер, на повърхността на земята се намираше наклонен тунел с монументален вход, украсен със зъбци и колечки. Този широк и със слаб наклон тунел водеше право в подземието, създадено от природата в недрата на шотландската земя. Двойният железен път и влаковете, които се движеха с водна сила, обслужваха възникналото под земята на графството селище, с гордото име Въглеград.

Посетителят, който пристигаше във Въглеград, се намираше в една обстановка, дето главната роля, като извор на светлина и топлина, се падаше на електричеството. Ярка светлина обливаше тази тъмна пещера, дето множество електрически дискове заместваха слънчевия диск. Окачени по сводовете, закрепени върху естествени стълбове, непрекъснато подхранвани от електрически ток, доставян от електромагнитни машини, тези светила щедро осветяваха цялата страна. Когато настъпваше времето за почивка, достатъчно беше да се завърти ключа, за да се създаде в дълбоките недра изкуствена нощ. Електричеството бе намерило широко приложение, както за всички нужди на индустрията и домашния живот в къщите на Въглеград, така и в шахтите на Новия Еберфойл. Трябва да кажем, че предвижданията на инженер Джеймс Стар относно въглищата в новите мини се оправдаха: богатствата на каменноуглените залежи бяха неизчислими.

Читателят си спомня забележителното устройство на грамадната пещера, в която Старият миньор и неговите спътници се спряха при първото си проучване. Над главите им се издигаше стреловиден купол. Устоите, върху които той се държеше, достигаха триста стъпки височина. Под тези сводове се разстилаше езеро, което можеше да се сравнява по размерите си с Мъртвото море в Мамонтовата пещера – дълбоко

езеро, чиито прозрачни води гъмжеха от безоки риби. Инженерът кръсти това езеро с името Малколм.

В тази грамадна пещера Саймън Форд си построи нов котедж, който не би сменил и срещу най-хубавата къща на улицата на Принцовете в Единбург. Това жилище се намиреше на брега на езерото, и пет от неговите прозорци гледаха към мрачните води, които се простираха отвъд пределите на човешкия поглед.

Два месеца по-късно, наред с котежда на Саймън Форд, се появи друго жилище; това беше къщата на Джеймс Стар. Инженерът се отдаде на Новия Еберфойл с душа и тяло. Той също така пожела да живее там, и само неотложни работи можеха да го накарат да излезе на повърхността. Тук долу той се намиреше в средата на въглекопачите и живееше така, както живееха и те.

След откриването на новите залежи, всички работници от старите мини побързаха да захвърлят плуга и браната, за да грабнат отново лоста и кирката. Привлечени от увереността, че работа няма да им липсва, привлечени от високата надница, която успешната разработка позволяваше да се даде на работниците, те напуснаха повърхността на земята, слязоха в нейните недра и се настаниха в шахтите, удобни по своя природен строеж за такова живеене.

Тухлените къщички на миньорите се наредиха живописно по бреговете на езерото Малколм и под арките, които поддържаха сводовете. И когато този подземен град се озаряваше от електрическите слънца, той представляваше от себе си нещо фантастично и своеобразно, което оправдаваше препоръките на пътеводителите. Затова там постоянно имаше туристи.

Естествено, подземните жители се гордееха със своето градче и рядко го напускаха, по примера на Саймън Форд, който никога не пожела да се изкачи на повърхността. Той казваше, че там горе винаги вали дъжд, и, като се вземе пред вид климата на Съединеното кралство, трябва да признаем, че той беше прав.

И така, жителите на Новия Еберфойл бяха доволни. В течение на три години те стигнаха до такова благополучие, каквото никога не биха могли да мечтаят горе, на повърхността на земята. Много от децата, родени след възобновяване на работата, никога не бяха дишали въздуха на повърхността.

Джек Райан казваше по този повод:

– Ето вече година и половина откак са ги отбили, а те все още не са се появили на белия свят.

Джек Райан беше един от първите, които се отзоваха на позива на инженера.

Веселият момък счете за свой дълг да се върне към своя предишен занаят, и така чифликът на Мелроз се лиши от своя певец и музикант. Но това не значеше, че Джек Райан престана да пее. Напротив, звучното ехо на Новия Еберфойл надуваше своите каменни дробове като повтаряше песните му.

Джек Райан се настани да живее в новия котедж на Саймън Форд. Предложиха му една стая, която той прие без церемонии, както подобава на всеки прост и откровен човек.

Цялото семейство на Форд много скоро свикна с Новия Еберфойл, особено Хари. Младият миньор изучи и най-тайните кътчета на пещерата. Той дори се научи да познава на коя точка от повърхността съответства тази или друга точка от мината. Той знаеше, че над този пласт се простира например Клайдския залив, че ето там се разстила езерото Ломонд или Кетрайн, че тези стълбове служат като основа на Грахпианските планини, а в онзи свод е основата на Дембертон. Над това голямо езеро минава железния път за Болок; там скършва шотландското крайбрежие, а тук започва морето, чийто шум ясно се чуваше по време на равностранствените бури.

Колко пъти Хари, като закрепваше лампата на шапката си, проникваше в най-далечните галерии на мината! Той изследваше езерото с лодка, която управляваше много леко. Дори ходеше на лов, понеже в пещерата имаше много диви птици-бекаси, чайки, диви патици, които се хранеха с рибата, гъмжаща в тези черни води. Очите на Хари бяха създадени за тъмните подземия, както очите на моряка – за далечните хоризонти.

Но в своите странствувания Хари бе тласкан от надеждата да намери онова тайнствено същество, което бе спасило неговия живот и живота на неговите спътници.

Глава XIV

На косъм

Веднъж, в един юнски неделен ден, двамата приятели Хари и Джек Райан се разхождаха по брега на езерото Малколм. Вългледрад си почиваше. Горещи на повърхността бурите бяха зачестили. Силните дъждове предизвикаха от земята горещи изпарения. Трудно се дишаше. Напротив, във Вългледрад царуваше пълно спокойствие и приятна температура – нито дъжд, нито вятър. Тук не достигаше борбата на стихии, а на блясъка на електрическите лампи напълно можеше да завиди замъгленото британско слънце.

Джек Райан обърна вниманието на Хари върху шумното събиране на туристите, но Хари сякаш едва се вслушваше в думите му.

– Но погледни, Хари – казваше Джек Райан, – как се събират да ни гледат! Хайде, приятелю, прогони своите тъжни мисли! Иначе тези хора, дошли отгоре, ще помислят, че завиждаме на съдбата им.

– Джек – отговори Хари, – не се безпокой за мене. Ти си весел за двама и това е достатъчно.

– Да ме вземат дяволите – отговори Джек Райан, – ако твоята меланхолия, в края на краищата, не се отрази и на мене. Кажете, Хари, какво има?

– Ти знаеш, Джек.

– Все за това ли мислиш?

– Все за това.

– Ах, бедни ми Хари! – извика Джек Райан, като вдигна рамене. – Ако ти отдаваше всичко това на духовете в шахтата, както аз правя, сърцето ти щеше да бъде по-спокойно.

– Ти знаеш много добре, Джек, че духовете съществуват само в твоето въображение. Откакто възобновихме работата в Еберфойл, нито един от тях не се е показал.

– Да речем, че е така, Хари! Но щом духовете не се показват, защо ония, на които ти искаш да припишеш всички тези необичайни работи, също така не се показват?

– Аз ще ги намеря, Джек.

– Знаеш, Хари, че тия същества, които живеят в пропастите, не са същите като нас.

– Същите са, Джек.

– Не, Хари. Пък и не можем да предположим, че някой умопобъркан е усял...

– Умопобъркан! – прекъсна го Хари. – Може ли един умопобъркан да притежава такава свързана мисъл? Умопобъркан ли е този злодей, който от деня, когато хвърли камъка в отвесната галерия Яроу, не престава да ни причинява злини?

– Но той вече не върши нищо лошо, Хари. Ето вече три години, откак нито срещу тебе, нито срещу твоите близки е било предприето нещо.

– Все едно, няма значение, Джек – възрази Хари. – Аз усещам, че това злобно създание, каквото и да е то, не се е отказало от своите планове. На какво се основавам, като говоря така, не мога да ти обясня, но за новата разработка искам да знам какво е това същество и от къде е дошло.

– За новата разработка? – учудено запита Джек Райан.

– Да, Джек – продължи Хари. – Във всичко виждам враждебност към нас. Често мисля за това и едва ли греша. Спомни си множеството необясними явления, логически свързани едно с друго. Анонимното писмо, което противоречеше на писмото на баща ми, доказва, преди всичко, че някой бе узнал за нашите планове и искаше да ни попречи. След това, мистър Стар пристигна при нас в шахтата Дочерт. Едва го въвеждам в мината и върху нас хвърлят грамаден камък; изгарят стълбите в галерията Яроу, за да прекъснат връзката между нас и повърхността. Започва нашето проучване. Опитът, който трябва да докаже съществуването на новите залежи, става невъзможен, тъй като пукнатините в скалата са замазани. Въпреки това, опитът успява, пластът е намерен. Ние се връщаме. Изведнъж – едно необичайно раздвижване на въздуха, нашата лампа се разбива на земята и ние оставаме в непрогледна тъмнина. Все пак, успяваме да продължим пътя си по главния вход, но този вход се оказва без изход: отворът му е зазидан и ние се виждаме откъснати от света... Е, Джек, нима не виждаш във всичко това някаква престъпна умисъл?

– Добре, Хари – възрази Джек Райан, – трябва да се съглася с тебе в някои точки. Но не мислиш ли, че она благороден дух, който ви носеше хляб и вода, можеше да ви спаси от...

– Джек – прекъсна го Хари, – благородното същество, което ти искаш да превърнеш в свръхестествено, съществува също така реално, както и злодея, за когото говоря. И аз ще ги търся до най-отдалечените дълбочини на пещерата.

– Но имаш ли някакви указания, от които да започнеш търсенето?

– Може би... Слушай внимателно. На пет мили западно от Новия Еберфойлд, под онази част на масива, която се намира под езерото Домонд, има един естествен кладенец. Той се спуска отвесно до самите недра на мината. Преди една седмица направих опит да изследвам дъното му. И ето, докато моята сонда се спускаше надолу, а аз се бях навел над отвора на кладенеца, стори ми се, че вътре въздухът се люлее, сякаш от махането на големи крила.

– Сигурно някаква птица се е спуснала към дълбочината – забеляза Джек Райан.

– Това не е всичко, Джек – продължи Хари. – Тази сутрин аз се върнах при кладенеца и, като се вслушах, долових вътре някакви стонове.

– Стонове? – извика Джек Райан; – Ти се лъжеш, Хари! Това е било свиренето на вятъра... или някой дух, който...

– Утре, Джек – продължи Хари, – утре ще разбере каква е тази работа.

– Утре? – запита Джек.

– Да, утре ще се спусна сам в пропастта.

– Хари, това значи да предизвикваш съдбата.

– Не, Джек, утре ще отидем при този кладенец заедно с неколцина приятели. Дългото въже, с което ще се завързва, ще ви позволи да ме спускате и издигате, по даден от мене знак. Мога ли да разчитам на тебе, Джек?

– Хари – отговори Джек Райан, като поклати глава, – ще направя всичко, за което ме молиш, но повтарям ти, не се увличай.

Както и да е, на следното утро Джек Райан и трима миньори от неговата бригада придружиха Хари до тайнствения кладенец. Хари нищо не каза за своя план нито на Джеймс Стар, нито на стария надзирател, а Джек Райан беше достатъчно скромен, за да не дрънка.

Отворът на кладенеца беше доста широк – дванадесет стъпки в диаметър. През този отвор беше прехвърлена една греда, така че въжето като се плъзнеше по нея, можеше да стигне до средата на кладенеца. Това беше необходимо, за да не се удря Хари в стените при спускането.

Хари беше готов. Превързаха го около пояса с въже, след това и под мишците. По такъв начин ръцете му останаха свободни. На пояса си той окачи безопасната лампа и широкия си шотландски нож в кожена кания. Допълзя до средата на гредата, през която бе прехвърлено въжето, и другарите му започнаха бавно да го спускат в кладенеца. Тъй като въжето леко се въртеше, светлината на лампата падаше последователно

по всички страни и, по този начин, Хари можеше внимателно да оглежда стените.

Стените на кладенеца бяха от слюда и така гладки, че по тях бе невъзможно да се изкачиш нагоре. Те нямаха никакви странични отвори. Кладенецът малко по малко се стесняваше като фуния, но отдолу идеше веене на свеж въздух, поради което Хари реши, че долният край на кладенеца се съединява с някоя от галериите в долната част на мината.

Въжето продължаваше да се плъзга. Тъмнината беше пълна, тишината – също така. На дълбочина сто и осемдесет фута, Хари почувства, че е стигнал дъното на кладенеца. Въжето се разслаби и престана да се размотава.

Хари въздъхна по-спокойно. Едно от неговите опасения излезе напразно: той не забеляза по стените никакви вдлъбнатини, дето би могло да се скрие живо същество.

Долният край на кладенеца беше много тесен. Като откачи от пояса си лампата, Хари почна да осветява почвата. Той не бе се излъгал в предположенията си: от дъното на кладенеца встрани отиваше тесен проход към долните галерии на шахтата. Трябваше да се прегъне човек, за да влезе в този проход и да пълзи на четири крака, за да се движи из него.

Хари искаше да разбере къде води този проход и дали не завършва с някоя пропаст. Той легна и почна да лази, но почти веднага се натъкна на някакво препятствие. Отначало помисли, че това е труп, който е запречил целия проход, и се дръпна с отвращение, но после отново се приближи.

И не се излъга: наистина това беше човешко тяло. Хари го попипа и се убеди, че макар и да са изстинали крайниците му, трупът още не е изстинал. Да го издърпа към себе си, да го замъкне към дъното на кладенеца и да насочи светлината на лампата към това безжизнено тяло, всичко това зае по-малко време, отколкото би било нужно, за да ви го разкажем.

– Дете! – извика Хари.

Намереното на дъното на пропастта дете още дишаше, но дишаше така слабо, че Хари се страхуваше да не чуе неговата последна въздишка. Трябваше, без да губи нито секунда, да извади клетото малко създание на повърхността, да го отнесе в котеджа и да го остави под грижите на Мейдж.

Като забрави за всичко останало, Хари оправи въжето, закачи лампата на колана си, взе детето и като го притисна до гърдите си с лявата

си ръка, а дясната остави свободна, той даде условния знак за предпазливо издърпване нагоре.

Въжето се опъна и изкачването започна бавно.

Сега Хари се озърташе с двойно внимание. Той вече се подхвърляше на опасност не сам. В първите минути всичко вървеше добре, изглеждаше, че нищо лошо няма да се случи. Но изведнъж Хари усети нещо като дълбоко дишане, въздушните пластове в дъното на кладенеца се разлюляха. Той погледна надолу и видя в полумрака някаква тъмна маса, която постепенно се издигаше и го закачи, като минаваше край него. Това беше една грамадна птица с мощни крила, чиято природа той не можа да определи.

Пернатото чудовище увисна за миг във въздуха, след това със свирепо ожесточение се хвърли върху Хари.

Младият мъж имаше свободна само дясната си ръка. Той почна да се брани, като се мъчеше да защити детето от грозния клон, но птицата не закачаше детето и нападна само него – Хари. Стесняван от въртенето на въжето, той не можеше да нанесе смъртен удар на птицата.

Борбата продължи доста. Хари извика с всичката сила на белите си дробове, като се надяваше, че виковете му ще бъдат чути на повърхността. Така се и случи: въжето почна да се дърпа по-бърже. Оставаше да се изминат около осемдесет стъпки. Обаче птицата почна да се хвърля върху Хари още по-яростно...

Най-сетне, с един удар на ножа си, той я рани в крилото и тя с дрезгав писък изчезна в дълбочината на кладенеца.

Но – ужасна случайност! Като замахна с ножа си да удари птицата, Хари бе засегнал въжето и една от вървите бе прерязана.

Косите на Хари се изправиха. На една височина повече от сто стъпки над пропастта, въжето постепенно се късаше.

Хари нададе отчаян вик. Още една връв от въжето се скъса под двойната тежест. Хари изпусна ножа и, като направи нечовешко усилие, се улови за въжето над мястото на прерязването в същия миг, когато то бе готово да се скъса съвсем. Но въпреки че ръката му беше много здрава, той усещаше как въжето малко по малко се изплъзва от пръстите му. Той можеше да се улови с двете си ръце като жертвува детето, но такова нещо дори и не му дойде на ум.

През това време, Джек Райан и останалите, разтревожени от виковете на Хари, дърпаха въжето още по-силно.

Хари чувствуваше, че няма да издържи. Лицето му се наля с кръв. Той затвори очи в очакване на падането в пропастта. Но в същия миг,

когато беше готов да изпусне въжето, което се беше почти изплъзнало от ръката му, някой го подхвана и измъкна от кладенеца заедно с детето. Тогава настъпи реакцията и Хари падна в безсъзнание в ръцете на другарите си.

Глава XV

Нел в котеджа

След два часа Хари, който не можа веднага да дойде на себе си, и детето, което беше съвсем отслабнало, стигнаха с помощта на Джек Райан и неговите другари до котеджа. Тук разказаха на стария надзирател всичко, което се бе случило, след което Мейдж ограда с най-нежни грижи клетото създание, спасено от сина й.

Хари мислеше, че е спасил от пропастта малко дете, но се оказа девойка на петнадесет-шестнадесет години. Нейният замъглен и пълен с учудване поглед, нейното слабо и удължено от страдания личице, недокоснато от слънчевите лъчи, и нейната крехка и не много висока фигурка й придаваха някаква странна прелест. Джек Райан с пълно основание я сравняваше с полския синчец. Изразът на лицето й беше особен; очите й, явно уморени от блясъка на лампите в котеджа, гледаха премрежено, сякаш всичко за тях беше ново.

Като сложиха девойката в леглото и тя почна постепенно да се връща към живота, сякаш идваше на себе си след дълъг сън, старата шотландка я запита:

- Как те казват?
- Нел – отговори девойката.
- Нел – продължи Мейдж, – ти болна ли си?
- Аз съм гладна – отговори Нел. – Не съм яла от...

От тези няколко думи се виждаше, че Нел не е свикнала да говори. Тя говореше на южно шотландско наречие, на което говореха и в семейството на Саймън Форд.

Донесоха й храна. Нел умираше от глад. Колко време бе прекарала в дълбочината на кладенеца, никой не можеше да каже.

- Колко дни прекара долу, мое дете? – запита Мейдж.

Нел не отговори, сякаш не бе разбрала въпроса, който й бяха задали.

- Колко дни? – повтори Мейдж.
- Дни? – запита Нел, за която тази дума очевидно нищо не казваше.

След това поклати глава като човек, който не разбира за какво го питат.

- Мейдж улови ръката на Нел и я помилва, за да й внуши доверие.

– На колко си години, мое дете? – запита тя, като гледаше ласкаво девойката.

Нел отново поклати отрицателно глава.

– Да, да – продължи Мейдж, – на колко си години?

– Години? – отново запита Нел.

Очевидно, тази дума имаше за нея не повече смисъл от думата „ден“.

Саймън Форд, Хари, Джек Райан и другарите му гледаха девойката със смесено чувство на съжаление и симпатия. Състоянието на това клето същество, облечено в дрехи от груба тъкан, ги вълнуваше дълбоко.

Хари, повече от всички, бе привлечен тъкмо от тази странност на Нел. Той се приближи до нея, улови ръката ѝ, която Мейдж току-що бе пунала, погледна право в лицето на Нел, на чиято уста се появи усмивка, и запита:

– Нел, там долу в шахтата, ти сама ли беше?

– Сама! Сама! – възкликна девойката, като се привдигна малко.

Върху лицето ѝ се изписа страх, очите, които се бяха смекчили под погледа на младия човек, отново станаха като диви.

– Сама! Сама! – повтори тя и отново падна върху възглавниците, защото неочаквано силите ѝ я напуснаха.

– Клетото дете е още много слабо, за да говори, – каза Мейдж, като настани девойката да легне отново. – Няколко часа сън и хубава храна ще ѝ върнат силите. Да вървим, Саймън, да вървим, Хари. Да излезем всички от тук, приятели, и да я оставим да поспи.

По съвета на Мейдж, всички излязоха от стаята, дете беше Нел, и след няколко минути девойката спеше дълбок сън.

Това събитие вдигна много голям шум не само в мината, но и в графството Стирлинг, а скоро и по цялото Съединено кралство. Ореолът на тайнственост около Нел постоянно се уголемяваше. Девойката стана известна, без да подозира това. Суеверните хора намериха нова тема за своите легенди. Те смятаха Нел за духа на Новия Еберфойл, и когато Джек Райан каза това нещо на Хари, последният отговори:

– И така да е, Джек. Във всеки случай, това ще е някой добър дух. Той ни помогна, носеше ни хляб и вода, когато бяхме зазидани в шахтата, защото този дух можеше да бъде само тя! А що се отнася до злия дух, ако той е още в шахтата, ние непременно ще го открием.

Разбира се, веднага съобщи на инженер Джеймс Стар за случилото се. Той грижливо разпита девойката, на която силите се върнаха още на другия ден след появяването ѝ в котеджа. Тя му се стори като същество, което съвсем не познава живота. Нел беше умна, това се виждаше веднага, но нямаше представа за много прости неща – между другото, и

за времето. Беше очевидно, че тя не бе свикнала да дели времето на дни и часове: дори самите тези думи ѝ бяха неизвестни. Освен това, очите ѝ, свикнали с тъмнината, мъчно понасяха блясъка на електрическите лампи. А в тъмнината зрението ѝ беше необикновено силно, разширените зеници ѝ позволяваха да вижда и в най-дълбокия мрак. Беше ясно също така, че тя никога не бе възприемала представи от външния свят, че някакъв хоризонт, освен хоризонта на мината, не се бе разгръщал пред очите ѝ, че целият свят за нея се ограничаваше в тези мрачни подземия. Едва ли клетата девойка знаеше, че на света съществуват слънце и звезди, градове и села.

Джеймс Стар трябваше да се откаже от разрешаването на въпроса сама ли е живяла Нел в дълбочините на Новия Еберфойл или не. Всеки въпрос около това хвърляше девойката в ужас. Нел или не можеше, или не искаше да отговори. И в нейното мълчание, без съмнение, се криеше някаква тайна.

– Искаш ли да останеш при нас, или да се върнеш там, дето беше? – запита я Джеймс Стар.

На първия въпрос тя отговори утвърдително, а на втория – с вик на ужас.

Упоритото мълчание на Нел тревожеше Джеймс Стар, Саймън и Хари. Те не можеха да забравят странните събития, които придружаваха откриването на новите залежи. И въпреки че през тези три години не се бе случило нищо лошо, те продължаваха да очакват от своя невидим враг някакво ново покушение. Затова решиха, като образуваха голяма и добре въоръжена група, да изследват тайнствения кладенец. Обаче, там не намериха никакви подозрителни следи. Кладенецът се съобщаваше с долните галерии чрез пещери, издълбани в каменовъглените пластове.

Две недели след своето пристигане в котеджа, Нел вече стана схватлива и усърдна помощница на старата Мейдж. Очевидно, за нея беше съвсем естествено да остане в къщата, дето я бяха приели с такова състрадание. Възможно е тя и да не си представяше, че би могла да живее на друго място. Тя напълно се задоволяваше с компанията на семейството Форд, и, разбира се, тези добри хора почнаха да я смятат за своя осиновена дъщеря – от момента, в който бе влязла в къщата им.

Нел беше много хубава, и новият ѝ живот я направи още по-хубава. Без съмнение, тя за пръв път в живота си беше щастлива и изпълнена с благодарност към хората, на които дължеше това щастие. Мейдж се отнасяше към Нел като майка, а старият надзирател просто я обожаваше.

По същото време Хари направи едно неочаквано откритие, с което

донякъде се обясни появяването на Огнените Жени в развалините на замъка Дендоналд в Ервайн.

Веднъж, след като бе изследвал южната част на шахтата, изследване, което продължи няколко дни, Хари с труд се промъкна в един тесен коридор, прокопан между слюдените пластове. Изведнъж, за свое голямо учудване, той се видя на открито, на чист въздух. Коридорът, който отиваше полегато към повърхността на земята, завършваше точно сред развалините на замъка Дендоналд. Следователно, между Новия Еберфойл и хълма на който се издигаше старият замък, имаше тайно съобщение. Горният отвор на прохода, скрит в камъни и храсталаци, беше съвсем невидим отвън, и затова при разследванията не можаха да го открият.

След няколко дни, Джеймс Стар, когото Хари доведе тук, лично разгледа този естествен изход от минните галерии.

– Ето ви едно убедително доказателство за суеверните хора, – каза той. – Сбогом, гноми, духове и огнени жени! Очевидно, съществата, които се крият в шахтата, се съобщават по този проход със земната повърхност. Разбира се, те подмамиха със своя факел в бурната нощ кораба „Мотала“ към брега и, като старинните брегови пирати, щяха да го ограбят, ако там не беше Джек Райан с другарите си. Ето и входа в тяхното убежище. Но дали са там сега?

– Там са, защото Нел трепери, когато й споменат за това. – убедено отговори Хари. – Разбира се, че са там, щом тя не желае или не смее да говори за това.

Очевидно, Хари беше прав. Ако тайнствените обитатели на шахтата бяха я напуснали или бяха умрели, то за девойката не би имало никаква причина да пази мълчание.

Обаче, Джеймс Стар непременно искаше да проникне в тази тайна. Той виждаше, че от това зависи бъдещето на новите работи в мината, затова взе най-строги предпазни мерки. Предупреди съдебната власт. Полицейските агенти почнаха тайно да наблюдават развалините на замъка Дендоналд. Хари лично се кри в храстите няколко дни наред. Но всичко бе напрасен труд – нищо не можаха да открият.

Беше празничен ден. Всички си почиваха – както на повърхността в графството Стирлинг, така и в подземното царство. Работниците се разхождаха. Навсякъде под куполите на Новия Еберфойл се носеха песни. Хари и Нел излязоха от котеджа и тръгнаха бавно по левия бряг на езерото Малколм. Там електрическите фенери не светеха така ярко, и лъчите им по един странен начин се отразяваха в живописните скали, които

поддържаха сводовете. Този полумрак беше приятен за очите на Нел, която с мъка понасяше силната светлина.

След едночасова разходка, Хари и неговата спътница се спряха пред църквицата на естествената тераса, която се издигаше над водите на езерото.

– Твоите очи, Нел, още не са свикнали със светлината, – каза Хари, – и те, разбира се, не могат да понесат слънчевия блясък. Но кажи ми, нима никога, откак си се родила, не си излизала върху земната повърхност?

– Никога, Хари – отвърна Нел, – и не мисля, че баща ми или майка ми са ме носили там, дори когато съм била малка. Бих си спомняла, ако е имало такова нещо.

– Вероятно. – каза Хари, – Впрочем, през ония времена много хора никога не напуснаха шахтата. Но сега железният път в големия тунел ни завежда на повърхността за няколко минути. И аз с нетърпение чакам, Нел, да ми кажеш: „Да вървим, Хари, очите ми ще издържат на светлината. Искам да видя слънцето“.

– Ще кажа това, Хари, надявам се, скоро ще го кажа. Ще изляза с тебе да се полюбувам на външния свят, но все пак...

– Какво искаш да кажеш, Нел? – живо запита Хари. – Дали съжеляваш, че си напуснала тъмната пропаст, дето прекара първите години от живота си и отдето те измъкнах почти мъртва?

– Не, Хари – отговори Нел, – аз мислех само, че мракът е също така прекрасен. Знаеш, който не е живял там, само той няма да разбере това, което чувствавам и което не мога да ти обясня.

– И ти не се ли страхуваше, Нел, когато беше самичка?

– Хари – отговори девойката, – аз не се страхувах тъкмо когато бях самичка.

Гласът на Нел леко трепереше. Хари продължи:

– Но ти би могла да се заблудиш в дългите коридори, Нел. Нима не се боеше от това?

– Не, Хари, аз отдавна зная всички криволичения на новите галерии.

– Оттам излизала ли си някога?

– Да... понякога... – отговори девойката нерешително. – Стигах понякога до Стария Еберфойл.

– Значи, ти знаеше стария котедж?

– Котеджът – да... но тези, които живееха там, ги виждах само отдалече.

– Това бяхме ние – баща ми, майка ми и аз – каза Хари. – Ние не пожелахме да напуснем нашата стара шахта.

– Може би, по-добре щяхте да направите да я напуснете... – продължи девойката. – Тогава беше много опасно да се ходи из новите галерии. Да, много опасно, Хари! Веднъж някакви непредпазливи хора слязоха в тези дълбочини. Бяха далеко, много далеко! И се загубиха.

– Загубиха ли се? – запита Хари, като погледна Нел.

– Да, заблудиха се – с треперещ глас отговори девойката. – Лампата им беше угаснала и... те не можах да намерят пътя си.

– И там, – извика Хари, – зазидани в течение на седмици, те бяха вече съвсем близо до смъртта! И ако не беше онова благодетелно същество, което тайно им носеше по малко храна, ако не беше оня тайнствен водач, който доведе при тях избавителите им, те никога нямаше да излязат от този гроб.

– Отде знаеш всичко това? – запита девойката.

– Зная го, защото тези хора бяха Джеймс Стар, баща ми, майка ми и аз.

Нел вдигна глава, улови младия момък за ръката и го погледна така втренчено, че той усети смущение до дълбочината на душата си.

– Ти? – прошепна тя.

– Да – отговори Хари, – а тази, на която дължим живота си, си ти, Нел: не може да бъде друг, освен тебе.

Нел закри лицето си с ръце, без да отговори нещо. Хари никога не беше я виждал така развълнувана.

– Тези, които те спасиха, Нел, – добави той с вълнение, – на теб дължеха живота си. Нима мислиш, че мога да забравя това?

Глава XVI

Върху движещата се стълба

Разработването на Новия Еберфойл даваше грамадни печалби. Разбира се, инженер Джеймс Стар и Саймън Форд, които бяха открили този много богат каменовъглен басейн, взимаха широко участие в печалбите. Значи, Хари ставаше един богат кандидат за женитба. Той, обаче, не се готвеше да напусне котеджа. Беше заместил баща си и добросъвестно изпълняваше своята длъжност старши надзирател. Джек Райан се радваше на успехите на своя приятел. Двамата се виждаха често – ту в котеджа, ту в подземните работи. Джек Райан бързо забеляза чувствата, които Хари изпитваше към девойката. Хари не ги признаваше, но Райан се смееше от сърце, когато на неговите въпроси другарят му само отрицателно клатеше глава.

Веднъж Джек Райан се спускаше по охладителния канал, чрез който долните галерии в мината се съобщаваха с повърхността. Той се възползва от една движеща се стълба, която позволяваше изкачването и слизането да става без никакво усилие. На около сто и петдесет стъпки дълбочина той се среща на една тясна площадка с Хари, който се изкачваше към повърхността.

– Ти ли си? – запита го Джек, като гледаше своя другар, ярко осветен от светлината на електрическите лампи.

– Да, Джек – отговори Хари, – и ми е драго, че те виждам. Искам да ти предложа нещо.

– Нищо няма да слушам, докато не науча нещо за Нел! – възкликна Джек Райан.

– Нел е здрава, Джек, и дори толкова здрава, че след един месец или месец и половина аз се надявам...

– Да се ожениш за нея?

– Ти не знаеш какво говориш, Джек!

– Може би, Хари. Но затова пък зная какво ще направя.

– Какво ще направиш?

– Ще се ожени аз за нея, щом ти не я искаш! – отговори Джек Райан, като се смееше силно.

Хари мълчаливо го изгледа.

– Хари – каза Джек, – мислиш, че аз говоря сериозно това за Нел?

– Не, Джек, – отговори Хари.

– Но сега вече искам да бъда сериозен.

– Искаш да ми говориш сериозно?

– Приятелю Хари, – каза Джек, – вярвай ми, мога да ти дам много добър съвет.

– Слушам те, Джек.

– Ето съвета ми. Ти обичаш Нел и тя е достойна за тази любов. Баща ти, старият Саймън, майка ти, старата Мейдж, я обичат като своя дъщеря. И за тебе е така лесно да направиш, щото тя наистина да им стане дъщеря. Защо не се ожениш за нея?

– Нима знаеш чувствата на Нел, Джек – възрази Хари, – та можеш да говориш така?

– Всички ги знаят – и дори ти самият, затова не я ревнуваш нито от мене, нито от други. Но ето, че стълбата се спуска, и аз...

– Почакай, Джек – каза Хари, като задържа своя приятел, който вече протегна крак, за да стъпи върху движещата се стълба.

– Ще те изслушам. Но само до следващата стълба, не по-дълго.

– Джек – продължи Хари, – не искам да крия от тебе, че обичам Нел. И моето най-голямо желание е да я направя своя жена...

– Това е много хубаво.

– Но засега моята съвест не ми позволява да искам от нея решение, което трябва да бъде неповторимо.

– Какво искаш да кажеш, Хари?

– Искам да кажа, че Нел още никога не е напускала недрата на шахтата, дето вероятно се е родила. Тя не знае нищо, нищо не е видяла. Сега предстои на нейните очи и сърце да се запознаят със света. Кой знае какви ще станат нейните мисли, когато тя изпита нови впечатления? В нея още няма нищо земно, и ми се струва, че ще бъде измама, ако получа съгласието ѝ, докато тя не се реши напълно съзнателно да предпочете живота под земята пред всичко останало. Разбираш ли ме, Джек? Искам, щото Нел да познае външния свят. Ако ти обичаш някоя сляпа девойка и ти кажат: „След един месец тя ще прогледне“, нима ти не би почакал да се ожениш за нея след като тя оздравее?

– Да, честна дума, да – отговори Джек Райан.

– Виждаш ли, Джек, Нел е още сляпа, и преди да стане моя жена, тя трябва да знае, че между всичко предпочита именно мене и условията на моя живот. Искам очите ѝ да видят най-сетне дневна светлина.

– Добре, Хари, много добре! – възкликна Джек Райан. – Сега те разбирам. А кога ще бъде тази операция?

– След един месец, Джек. Очите на Нел постепенно привикват към

светлината на нашите лампи. Това е подготовка. След един месец, надявам се, че тя ще види земята с нейните чудеса и небето във всички негов блясък.

Но докато Хари, увлечен във своите планове, говореше тези неща, Джек скочи от площадката върху стъпалото на движещата се стълба.

– Хей, Джек – извика Хари, – къде си?

– Под тебе! – отговори със смях неговият весел приятел. – Докато ти се издигаш към небесата, аз се спускам в бездната.

– И така, довиждане, Джек! – извика Хари, като също така скочи върху стъпалото на издигащата се стълба. – Моля те не говори никому за това, което ти казах.

– Никому – отговори Джек Райан. – Но само при едно условие...

– Какво?

– Че ще ме вземете със себе си при първото пътуване до повърхността.

– Добре, Джек, обещавам ти това – извика Хари и двамата приятели се разделиха.

През свободното си време Хари просвещаваше Нел. Учеше я да чете, да пише, и девойката правеше големи успехи. Тя сякаш всичко знаеше, всичко угаждаше инстинктивно. Никога живият ум не бе тържествувал така пълно над невежеството. Това учудваше всички, които я познаваха отблизо.

Саймън и Мейдж с всеки ден все повече и повече се привързваха към своята осиновена дъщеря, макар и да ги тревожеше малко нейното минало. Те виждаха много добре държането на Хари към нея и това им беше много приятно. При първото посещение на Джеймс Стар в котеджа, Саймън Форд бе казал на инженера:

– Защо да се жени моя син? Нима момичетата „отгоре“ са удобни за жени на човек, чийто живот минава в дълбочините на шахтата?

И изведнъж съдбата изпрати на сина му единствено подходяща за него съпруга.

Но щом никой не се готвеше да попречи на този брак, защо, когато угаснеха електрическите фенери, когато над работническия град се спуснеше нощта, а жителите на Вьглеград си отиваха по домовете – защо тогава от най-тъмните завой на Новия Еберфойл в мрака се издигаше някакво тайнствено същество? Какъв инстинкт ръководеше този призрак, като го прекарваше през най-тесните проходи, толкова тесни, че изглеждаха непроходими? Защо това загадъчно същество, чиито очи виждаха и в най дълбокия мрак, се промъкваше до бреговете на езерото

Малколм? Защо то така упорито обикаляше около жилището на Саймън Форд, като се движеше с такава предпазливост, която му позволяваше да се изплъзне от всяко наблюдение? Защо то долепяше ухо до прозореца и се мъчеше да долови думите на разговора – през гредите на котеджа? И когато някои думи стигаха до слуха му, защо то злобно сочеше юмрук на мирното жилище? Защо най-сетне от неговите разкривени от гняв устни се откъсваха следните думи:

– Тя и той? Никога!

Глава XVII

Изгревът на слънцето

След един месец, вечерта на 20 август Саймън Форд и Мейдж изпращаха четирма туристи, които излизаха от котеджа. Джеймс Стар, Джек Райан и Хари придружаваха Нел на повърхността на земята, дето кракът ѝ не бе стъпвал нито веднъж, в онзи свят, който очите ѝ не бяха още виждали.

В тази част на Шотландия, между Единбург и Глазгоу, природата бе съчетала всички земни чудеса, а небето бе такова, каквото и навсякъде: с вечно бродещи облаци, с ясна или забулена луна, със сияещо слънце и милиарди звезди.

Джеймс Стар много умно реши, че излизането трябва да стане вечерта: за девойката беше по-добре да премине постепенно от нощния мрак към дневната светлина. От полунощ до пладне, тя трябваше да види последователно всички преходи между мрака и светлината.

Като излезе от котеджа, Нел улови Хари за ръка и му каза:

– Хари, значи аз непременно ще трябва да оставя нашата стара шахта, макар и за няколко дни?

– Да, Нел, – отговори младият мъж, – необходимо е. Необходимо е за тебе и за мене.

– Хари, – продължи тя, – откакто ме намери, аз съм съвсем щастлива. Ти ме образова, нима това не е достатъчно? Какво ще правя горе на повърхността?

– Да вървим, мила Нел! – каза Хари.

– Аз съм готова! – отговори девойката.

В девет часа последният влак в тунела понесе Нел и нейните спътници към повърхността. След двадесет минути той ги остави на гарата, до която се отделяше едно късо разклонение на железния път от Денбертон за Стирлинг, отклонение обслужващо Новия Еберфойл.

Нощта вече бе настъпила. Редките облаци се носеха от хоризонта към зенита, гонени от лек североизточен ветрец, който разхлаждаше въздуха. Денят беше ясен, такава изглеждаше, че ще бъде и нощта.

Като пристигнаха в Стирлинг, Нел и нейните спътници излязоха от гарата. Пред тях между големите дървета се простираше пътят, водещ за брега на реката.

Първото физическо усещане, което получи девойката, беше

усещането на свежия въздух.

– Дишай дълбоко, Нел – каза Джеймс Стар, – дишай този въздух, наситен с животворния аромат на полетата.

– Какви са тези къмба дим, които се носят над главите ни? – запита Нел.

– Това са облаци – отговори Хари. – Полусгъстени пари, които вятърът гони към изток.

– Ами какви са онези светли точки, които блестят между облаците?

– Това са звездите, за които съм ти говорил вече, Нел. Това са слънца, отделни светове, подобни на нашия свят.

Съзвездията се очертаваха все по-ясно върху тъмната синева на небосвода. Вятърът постепенно разгонваше облаците. Нел дълго гледа тези хиляди светещи звезди.

– Но ако това са слънца – каза тя, – как могат моите очи да издържат на техния блясък?

Тръгнаха по пътя. Джеймс Стар държеше девойката за ръка, Хари вървеше до нея, а Джек Райан ту изтичваше напред, ту отново се връщаше, като кученце, което не може да търпи бавния вървеж на стопаните си.

Пътят беше пуст. Нел гледаше силуетите на големите дървета, полюшвани от вятъра. Те приличаха на великани, които махаха своите ръце. Шумът на вятъра по вършините им, дълбокото безмълвие в минутите на затишие, линията на хоризонта, която се виждаше по-ясно, щом пътят излизаше на равнището – всичко това извикваше в девойката нови чувства, предизвикваше в душата ѝ неизразими впечатления.

Към единадесет и половина часа те стигнаха до северния бряг на реката Форс. Там ги чакаше лодка, наета от Джеймс Стар. След няколко часа тази лодка трябваше да ги закара до Единбургското пристанище.

Нел видя блестящата вода, която се люшкеше от прилива, сякаш осяна с трептящи звезди.

– Това езеро ли е? – запита тя.

– Не – отговори Хари, – това е един голям залив, водата в него не е неподвижна, защото е устие на река, като морски ръкав. Гребни малко вода с ръката си, Нел, и ще видиш, че тя не е сладка като водата на езерото Малколм.

Девойката се наведе, намокри ръката си и я поднесе до устните.

– Тази вода е солена – каза тя.

– Да – отговори Хари, – морето е стигнало до тука заедно с

прилива. С такава солена вода са покрити три четвърти от повърхността на земята.

– Но щом водата в реките и в моретата пада от облаците, защо тук е солена? – запита Нел.

– Защото водата губи солта, като се изпарява – отговори Джеймс Стар. – Облаците, които се образуват от изпаренията, изпращат обратно тази прясна вода във вид на дъжд.

– Хари, Хари! – извика изведнъж девойката. – Каква е тази червеникава светлина на хоризонта, дали не е някой горски пожар?

И тя посочи към небето, което се бе зачервило на изток.

– Не, Нел – отговори Хари, – сега изгрява луната.

– Да, луната, – извика Джек Райан. – Великолепно сребърно блюдо, върху което са изсипани звездни монети.

– Колко е хубаво! – повтаряше Нел, цяла превърната в зрение. – Но аз мислех, че луната е кръгла!

– Тя е кръгла при пълнолуние, – отговори Джеймс Стар, – тоест, когато стои точно срещу слънцето. Но тази нощ тя се намира в последната си четвърт, и сребърното блюдо на нашия приятел Джек се е превърнало в бръснарски леген.

– Ах, мистър Стар – извика Джек Райан, – какво недостойно сравнение! Пък аз тъкмо се канех да запея песен в чест на луната:

Светило на нощта,
що с лъчите си ласкаеш...

– ...но не, сега това е невъзможно! Вашият бръснарски леген прогони от мене всякакво вдъхновение.

– Да седнем в лодката, приятели мои – каза инженерът. – Ще трябва да се изкачим до Трона на Артур преди изгрев слънце.

Лодката беше привързана до брега. Пазеше я един моряк. Нел и спътниците й седнаха. Вдигнаха платното и то се наду под североизточния вятър.

Каква неизпитана наслада за Нел! Тя се бе разхождала няколко пъти с лодка по езерата на Новия Еберфойл, но колкото и плавно Хари да движеше веслата, те винаги издаваха неговите усилия. Тук обаче Нел за пръв път се усети увличана напред, плавно плъзгаща се като въздушна топка. Заливът беше спокоен като езеро. Полулегнала на кърмата, Нел се наслаждаваше на това плъзгане. Лунните петна от време навреме падаха върху водната повърхност и лодката плуваше, сякаш върху

разтопено сребро. Дребни вълни плискаха бордовете на лодката. Всичко това беше прекрасно.

Неволно очите на Нел се затвориха. Обзе я мимолетна дрямка, главата ѝ се склони върху гърдите на Хари и тя заспа спокоен сън.

Хари искаше да я събуди, за да не загуби нито едно от чудесата на тази нощ, но инженерът го спря.

– Остави я да поспи, мое момче – каза му инженерът. – Два часа сън ще ѝ помогнат да понесе впечатленията на деня.

В два часа след полунощ лодката влезе в пристанището Грентон. Щом се докосна до сушата, Нел се събуди.

– Спах ли? – запита тя.

– Не, мое дете – отговори Джеймс Стар, – само си сънувала, че спиш.

Нощта беше много ясна. Луната, която се беше издигнала вече високо, разливаше по небето своите лъчи.

В малкото Грентонско пристанище имаше само две-три рибарски лодки, които тихо се люлееха от вълните на залива. С приближаването на утрото вятърът утихна. Въздухът, прочистен от мъгли, обещавахе един от ония прекрасни дни на месец август, които са така хубави край морето. От хоризонта се издигаше топла пара, така прозрачна, че първите лъчи на слънцето трябваше да я изпият без остатък. Девојката гледаше морето, което се сливаше с небето.

Хари улови Нел за ръка и тръгнаха след Джеймс Стар и Джек Райан из глухите улици. В представата на Нел това предградие на столицата беше само едно струпване на тъмни къщи, напомнящи ѝ на Вългледрад, с онази разлика, че тук сводът беше по-висок и светеше от някакви блестящи точки.

Тя вървеше леко, и Хари нито веднъж не се принуди да забави крачките си, за да не я умори.

– Не си ли уморена? – запита той, след като вървяха половин час.

– Не – отговори тя. – Нозете ми сякаш не се докосват до земята. Това небе е така високо над нас, че ми се иска да литна към него, сякаш имам крила.

Влязоха в Кралския парк, след това, като се изкачваха постепенно, минаха по Виктория Драјв – великолепен обиколен път, удобен за коли.

Всъщност Тронът на Артур беше само хълм, висок седемстотин и петдесет стъпки, чийто самотен връх се издигаше над околните възвишения. За по-малко от четвърт час, по спиралната пътека, която облекчаваше изкачването, Джеймс Стар и неговите спътници стигнаха до

върха, който приличаше на лъвска глава, ако го погледнеш от запад.

Всички седнаха там, и Джеймс Стар, който винаги имаше готови цитати из съчиненията на великия шотландски романист, каза:

– Ето какво казва Уолтър Скот в осма глава на „Единбургската тъмница“: „Ако трябва да избирам място, отдето най-добре се вижда изгрева или залеза на слънцето, бих избрал именно това“. Почакай, Нел, слънцето скоро ще се покаже и ти ще го видиш в неговото истинско великолепие.

Очите на девойката се обърнаха на изток. Хари, който седеше до нея, я наблюдаваше с тревожно внимание. Дали това няма да ѝ направи много силно впечатление? Всички мълчеха. Мълчеше дори Джек Райан.

На хоризонта, в лека мъгла почна да се отбелязва някаква тънка светла ивица с розов оттенък. Останките от заблудени облачета бяха докоснати от лека светлина. В подножието на хълма смътно се виждаше още спящия Единбург. В тъмнината, тук-там, се виждаха някои светли точки – това бяха утринните огънове, запалени от жителите на стария град. По-далече, на запад, хоризонтът, изрязан от някакви чудновати зъбци, представляваше редица от остри пики, всяка от които слънчевите лъчи скоро щяха да украсят с по едно огнено перо.

През това време на изток очертанията на морето станаха все по-ясни. Редът на боите възникваше постепенно в същия ред, както в небесната дъга. Всяка секунда боите ставаха все по-ярки. Розовият цвят минаваше в червен, червеният в огнен. Раждаше се денят.

Погледът на Нел се местеше от подножието на хълма към града, чиито отделни здания почнаха постепенно да се очертават. Тук-там се издигаха високи звънарни, и техните очертания се рисуваха съвсем ясно.

Най-сетне първият слънчев лъч докосна очите на девойката. Това беше същият онзи зеленикав лъч, който се издига сутрин или вечер от морето когато хоризонтът е чист. Нел се изправи и протегна ръце.

– Пожар! – извика тя.

– Не, Нел – отговори Хари. – Това не е пожар. Това е златният венец, който слънцето слага върху паметника на Уолтър Скот.

Наистина, върхът на звънарната, висока двеста стъпки, светеше като фар.

Денят се бе родил. Слънцето бе изгряло. Неговият диск изглеждаше влажен, сякаш наистина бе излязъл от морските вълни. Отначало малко сплескан, той постепенно приемаше кръгла форма. Сиянието скоро стана непоносимо, сякаш сиянието на небесната пещ.

Нел се видя принудена да затвори очи и дори притисна клепачите

си с ръце.

Хари пожела тя да се обърне към противоположната страна.

– Не, Хари – възрази тя, – ще трябва очите ми да свикнат да гледат това, което гледат и твоите очи.

През пръстите си Нел виждаше светлината, още розова, но избледняваща с издигането на слънцето на хоризонта. Тя постепенно свикна с нея. След това, клепките ѝ се отвориха и най-сетне очите ѝ се изпълниха със сиянието на деня.

Развълнувана, девойката падна на колене и извика:

– Боже мой, колко е хубав света!

Глава XVIII

От езерото Ломонд до езерото Кетрайн

След няколко часа почивка и закуска в хотел Ламберт, решиха да завършат екскурзията с една разходка към страната на езерата.

Силите на Нел се върнаха. Очите ѝ сега можеха спокойно да понасят слънчевата светлина, а гърдите ѝ да вдишват свежият и животворен въздух. Зеленината на дърветата, променливите багри на растенията и небесната синева разгръщаха пред нея богата гама от цветовете.

Влакът, в който се качиха на гарата, докара Нел и нейните спътници в Глазгоу. Там, от моста, хвърлен през реката Клайд, те можаха да се полюбуват на речната красота. Нощта прекараха в Кралския хотел.

На следния ден те отново се качиха на влака, който отиваше през Дембертон и Болок за южната околност на езерото Ломонд.

– Това е родината на Роб Рой и Фербус Мак-Грегор⁴, също така описана поетично от Уолтър Скот, – каза Джеймс Стар.

Дембертон е разположен на мястото, дето се сливат реките Клайд и Ливен. Джеймс Стар разказа няколко епизоди от живота на Мария Стюарт⁵. От този замък тя заминала за Франция, за да се омъжи за Франциск II и да стане френска кралица. Също там в 1815 година английското правителство смятало да заточи Наполеон, но после изборът паднал на остров сред Атлантическия океан.

Скоро влакът спря в Болок, до дървената скеля, която се спускаше към самото езеро. Туристи, които бяха дошли на екскурзия из езерата, очакваха парахода „Синклер“. Нел и нейните спътници се качиха на този параход, като си взеха билети до Инверслайд, на северния край на езерото Ломонд.

Денят започваше ясен и слънчев, без обичайната английска мъгла. Нито една от подробностите на пейзажа, който се разгръщаше по протежение на тридесет мили, не се изплъзна от погледите на пътниците на парахода „Синклер“. Нел, която седеше на предната част на парахода между Джеймс Стар и Хари, се отдаваше с цялото си същество на

---

4. Роб Рой и Мак-Грегор са герои в романите на Уолтър Скот.

5. Мария Стюарт, след смъртта на мъжа си, френския крал Франциск II, се върнала в Шотландия и станала шотландска кралица. След това почнала да предявява претенции за английския престол и била наказана със смърт от английската кралица Елисавета.

величествената поезия, с която е пълна шотландската природа.

Джек Райан ходеше на палубата на „Синклер“, постоянно разпитваше инженера, който впрочем и без да го разпитват, разказваше с възторг за страната на Роб Рой, която се разстиляше пред очите им.

Показаха се множество малки островчета. Това беше нещо като развѣдник на острови. Параходът избикаляше техните стрѣмни брегове, дето се виждаха или самотни долини, или диви клисури и озѣбени отвесни скали.

– Какво е това малко пристанище? – запита Нел, като се обърна към източния бряг на езерото.

– Това е Балме, началото на планинската местност – отговори Джеймс Стар. – От тук започва планинската Шотландия. Развалините, които виждате, Нел, са остатъци от старинния женски манастир, а в тези разхвърлени гробове са погребани членовете на рода Мак-Грегор, който още се слави из цялата страна.

– Слави се със своята и с чуждата кръв, която е проливал – забеляза Хари.

– Ти си прав – отговори Джеймс Стар – и трябва да отбележим, че славата, спечелена в битките, винаги бива най-грѣмка. Тези сказания за битки ни идат от дълбочината на вековете.

– И се увековечават чрез песните – добави Джек Райан, и като потвърждение на думите си, започна първата строфа от старинната бойна песен, която разказва за подвизите на Александър Мак-Грегор.

Нел слушаше, но всички тези бойни разкази навяха в душата ѝ тъга. Защо бе пролята толкова много кръв из тези безкрайни равнини, дето имаше място за всички?

С приближаването до малкото пристанище Лес, бреговете на езерото почнаха да се стесняват. За миг се мярна старата кула на някакъв старинен замък. След това „Синклер“ отново зави на север, и пред очите на туристите се откри планината Бен Ломонд, която се издигаше над езерото почти на три хиляди стъпки.

– Каква чудесна планина! – извика Нел. – И колко хубав ще е изгледа от нейните върхове!

– Да, Нел – отговори Джеймс Стар. – Погледни как гордо се очертава този връх, покрит с дъбови, борови и брезови гори. От тук се виждат двете трети на нашата стара Каледония⁶. Там се намира седалището на рода Мак-Грегор. Недалече от тук, пустинните клисури много пъти са

---

6. Каледония е старото име на Шотландия.

се опръскали с кръв при сблъскванията между якобитите и хановерците⁷. В ясните нощи тук свети бледата луна. Тук ехото все още повтаря безсмъртните имена на Роб Рой и Мак-Грегор Кямпбел.

Колкото повече параходът „Синклер“ се приближаваше до брега, толкова местността ставаше по-скалиста. Само нарядко се срещаха дървета и между тях върби, с чиито жилави клони някога бесеха хората от долните съсловия.

– За да не хаят въжетата – забеляза Джеймс Стар. Планините все по-силно и по-силно стесняваха езерото. Параходът избиколи още няколко острови и островчета. Най-сетне двата бряга се срещнаха и „Синклер“ спря на пристанището на Инверслайд.

Докато в хотела готвеха закуската, Нел и нейните спътници тръгнаха да разглеждат потока, който с голяма сила се вливаше в езерото. Той приличаше на декорация, сложена за удоволствието на туристите. Над неговите струи, сред водната пяна, беше прехвърлен лек люлеещ се мост. От това място погледът обхващаше голяма част от езерото Ломонд, край което „Синклер“ приличаше на някаква точка върху езерната повърхност.

След закуската решиха да отидат до езерото Кетрайн. На разположение на туристите имаше няколко удобни дилижанси, с които се слави английското коларостроително майсторство.

Нел и нейните спътници седнаха на империяла⁸ на дилижанса. Великолепният кочияш, облечен в червена ливрея, взе в лявата си ръка поводите на четирите си коня и дилижансът почна да се изкачва по склона на планината, покрай лъкатушното корито на потока. Изминаха стръмните брегове и се спуснаха в една долина без дървета, без вода, покрита само със суха трева. Тук-там се издигаха купчини камъни, прилични на пирамиди.

– Това са така наречените керни, – каза Джеймс Стар. – В старо време всеки минувач е бил длъжен да донесе тук по един камък, за да изкаже уважението към героите, които почиват в тези гробове. Оттук води началото си и старата Шотландска поговорка: „Тежко на този, който мине покрай керн, без да сложи върху него камъка на последната слава“. Ако синовете бяха запазили вярванията на своите бащи, тези каменни купчини сега биха се превърнали в същински хълмове.

В това време дилижансът потъна в една тясна и криволичеща

7. Якобити са били привържениците на шотландския крал Яков II, изгонен от англичаните; хановерците – привърженици на хановерската династия на английските крале.

8. Империял е вторият етаж на дилижанса, дето също така има места за пътниците.

долина. Малкото езеро Арклет остана в ляво, откри се тесен път, който водеше към хотела край брега на езерото Кетрайн. Там, в малкото пристанище, се люлееше параходче, носещо, разбира се, гордото име „Роб Рой“. Пътниците веднага се качиха на него: то беше готово да отпътува.

Езерото Кетрайн е дълго не повече от десет мили и широко около две.

– Това езеро сполучливо го сравняват със змиорка – извика Джеймс Стар. – Казват, че то никога не замръзва.

В този момент от предната част на „Роб Рой“ се разнесоха чистите звуци на волинка⁹. Някакъв планинец, облечен в национален костюм, засвири на волинка с три ручала. Песента на планинеца беше проста и нежна. На слушателите се струваше, че мелодията се състои от съчетанието на шума на вятъра, плискането на вълните и шепота на листата.

Нел бе обзета от някаква слабост, предизвикана от непрекъснато душевно напрежение. Хари отново я улови за ръката и ѝ каза с вълнение:

– Нел, скъпа Нел, скоро ще се върнеш в нашето мрачно царство. Няма ли да съжаляваш за това, което видя в тези няколко часа, прекарани на дневна светлина?

– Не, Хари – отговори тя, – аз ще си спомням всичко това, но ще се върна с радост в нашите любими минни галерии.

– Нел – продължи Хари, като се мъчеше да съдържи вълнението си, – искаш ли ние с тебе никога да не се разделим? Искаш ли да стана твой съпруг?

– Искам, Хари – отговори Нел, като го гледаше със своите ясни очи. – Искам, ако мислиш, че ще мога да запълня твоя живот...

Нел не бе успяла да довърши фразата си, в която се криеше цялото бъдеще на Хари, когато се случи нещо необяснимо.

„Роб Рой“, който се намираще още на половин миля от брега, усети силен тласък. Долната му част удари в дъното на езерото, и машината, въпреки всички усилия, не можа да помръдне парахода от мястото му.

Причината за това бе, че езерото Кетрайн внезапно намали водите си в своята източна част, сякаш на дъното му се бе отворила грамадна дупка. За няколко секунди то пресъхна, като морски бряг през най голям отлив. Почти всичките му води навлязоха в недрата на земята.

– Приятели мои – извика Джеймс Стар, който внезапно се досети за причината на това явление. – Да пази Бог Новия Еберфойл.

---

9. Волинка – народен духов инструмент, и до днес разпространен в Шотландия.

Глава XIX

Последната заплаха

Този ден работите в Новия Еберфойл вървяха, както всякога. Тътнежът на гърмежите от разрушаването на каменовъглените пластове се чуваше отдалече. Разнасяха се удари на кирка и лост, които копаеха въглища, скърцаше пробивачна машина, чиито свредели пронизваха пластове от пясъчник и слюда. В шахтите царуваше непрекъснат глух шум. Въздухът, всмукван от машините, свиреше във вентилационните галерии, и дървените врати с трясък се затваряха под неговия напор. В долните галерии вагонетките се движеха със скорост петнадесет мили в час, а автоматическите сигнали предупреждаваха работниците да се крият по вдлъбнатините на тунела. Безспирно се издигаха и спускаха клетките на асансьорите, с помощта на грамадни барабани, закрепени на повърхността. Лампите, нажежени до крайност, ярко осветяваха Въллеград.

Саймън Форд и Мейдж, след обяда, както винаги, седяха в двора на котеджа. Старият надзирател си почиваше, като пушеше лулата си, натъпкана с първокласен френски тютюн. Съпрузите разговаряха както винаги за Нел, за своя син, за Джеймс Стар и за тяхната екскурзия върху повърхността на земята. Къде ли са те? Какво правят в този момент? Как могат да се бавят толкова дълго на повърхността, без да им стане мъчно за шахтата?

Изведнъж се разнесе някакъв рев с нечувана сила и в шахтата се изля грамаден водопад. Саймън Форд и Мейдж скочиха.

Почти в същия миг водите на езерото Малколм се раздвижиха. Една висока вълна се вдигна, като при морски прилив, заля брега и се разби в стените на котеджа.

Саймън накара Мейдж да се качат на горния етаж на къщата. От всички страни на Въллеград се чуваха викове.

Жителите на града търсеха убежище по високите крайбрежни скали. Ужасът достигна своя предел. Няколко миньорски семейства, полуобезумели, се хвърлиха към тунела, за да стигнат до горните галерии. Всички се страхуваха, че морето се е втурнало в подземието, чиито галерии минаваха под дъното на Северния канал.

Но когато първите бегълци стигнаха края на тунела, те се сблъскаха със Саймън Форд и жена му, които бяха напуснали котеджа.

– Не бягайте, не бягайте, приятели мои! – викаше старият надзирател. – Ако нашият град е наводнен, водата тича по-бързо от вас и никой няма да може да се спаси. Но водата вече не се издига. Изглежда, че опасността премина.

– Ами другарите, които работят долу? – извика някой от миньорите.

– За тях няма защо да се боим, – отговори Саймън Форд, – Работите там се водят над езерното равнище.

Думите на старият надзирател се потвърдиха. Наводнението дойде неочаквано, но като се разля из долните галерии на мината, водата само издигна с няколко стъпки нивото на езерото Малколм. Следователно, Вългерад не се заплашваше от никаква опасност и можеше да се надяват, че наводнението, като проникне в най-долните галерии на шахтата, няма да вземе жертви.

Беше ли това наводнение предизвикано от изливането на някоя подземна река или пък някъде се бе отпустило някое подземно езеро – Саймън Форд и неговите другари не можеха да разберат.

Но никой не се съмняваше, че това не е никаква проста случайност.

Същата вечер вестниците на графството поместиха описание на странното явление в езерото Кетрайн.

Нел, Хари, Джеймс Стар и Джек Райан побързаха да се върнат в коледжа и потвърдиха тази новина. Те с радост научиха, че за Новия Еберфойл всичко бе минало само с малки материални щети.

И така, дъното на езерото Кетрайн внезапно се бе пробило. От езерото остана само едно малко блато и няколко акра земя, там дето дъното беше по-ниско от пробитата част.

След няколко дни Джеймс Стар заговори върху това със стария надзирател и сина му.

– Саймън – казваше той, – макар че този случай може да се обясни и като едно природно явление, аз предчувствавам, че той влиза в категорията на ония причини, които ние търсим досега.

Разбира се, всички се стараеха да държат Нел далече от тези тревоги. Обаче от нейното поведение се виждаше, че тя споделя безпокойството на своето ново семейство. Върху натъженото ѝ лице се четеше тежка вътрешна борба.

Беше решено Джеймс Стар, Саймън Форд и Хари да отидат на мястото на пробива и да се опитат да обяснят тази причина.

Тримата се качиха на една лека лодка, управлявана от Хари, и заминаха да разгледат природните подпори, на които се държеше част от

масива, под дъното на езерото Кетрайн. Внимателното разглеждане потвърди техните предположения. Черните следи от обгаряне още се виждаха, тъй като водата бе оголила основите на подпорите. Това разрушаване беше предварително обмислено и изпълнено от човешка ръка.

Върнаха се в котеджа и никому не казаха за резултатите от своето изследване, и за всички продънването на езерото си остана проста случайност. Езерата в Шотландия ставаха с едно по-малко, и толкова.

Малко по малко Нел се върна към своите предишни занимания. В душата ѝ остана само един неизличим спомен за нейното посещение на повърхността, от което Хари се възползува за просветата на девойката. Но това посещение на външния свят не остави в душата ѝ никакви съжаления: както и по-рано, тя обичаше мрачното царство, в което трябваше да живее като омъжена жена, така както бе живяла като дете и девойка.

Новината за предстоящата сватба на Хари Форд и Нел се пръсна из Новия Еберфойл. Отвсякъде дойдоха в котеджа хора с честитки и поздравления. Разбира се, Джек Райан бе един от първите.

Но случи се така, че цял месец преди сватбата, Новият Еберфойл бе подложен на най-големи изпитания. Близката дата на брака между Нел и Хари сякаш предизвикваше една след друга катастрофи, чиято причина не можеше да се открие.

Така, в една от долните галерии бяха опожарени всички дървени съоръжения. Намериха лампата, от която се бяха възползували подпалвачите. Хари със своите приятели, с риск на живота си потуши пожара, който заплашваше цялата мина. Той успя да стори това, благодарение на пожарогасителите, с които бяха снабдени шахтите.

Друг път стана срутване, предизвикано от разрушаването на обшивката на една галерия, и Джеймс Стар установи, че тази обшивка беше предварително изрязана с трион. Хари, който ръководеше работата на това място, беше затрупан и се спаси от смърт само по едно чудо.

След няколко дни, влакът, с който пътуваше Хари, се натъкна на препятствие и се обърна. По-късно се разкри, че върху релсите била сложена дебела греда.

Накъсо казано, нещастните случаи почнаха да се повтарят така често, че сред въглекопачите настъпи истинска паника. Нужно беше присъствието на началниците, за да задържат хората на работа.

– Значи, тук действа цяла шайка злодейци – повтаряше Саймън Форд, – а ние не можем да заловим нито един от тях.

Търсенията почнаха отново. Полицията на графството беше

деноношно на крак, но нищо не можа да открие. Джеймс Стар забрани на Хари, върху когото, очевидно, бяха насочени всички тези покушения, да излиза самичък вън от пределите на работата.

Същото се отнасяше и до Нел, от която, разбира се, по настояване-то на Хари, бяха скрити всички тези престъпления, които можеха да ѝ напомнят нейното минало. Саймън Форд и Мейдж я пазеха денем и нощем с някакво сурово внимание. Клетата девойка виждаше това, но не изказа нито една жалба, не направи нито една забележка. Разбираше ли тя, че това се върши за нейна полза? Вероятно, да, тъй като тя от своя страна също така пазеше другите и беше спокойна само, когато тези, които обичаше, се събираха заедно в котеджа. Вечерта, когато Хари се връщаше от работа, тя не можеше да сдържи своята безумна радост, съвсем неестествена за нейната сдържаност. Сутрин тя беше на крака преди всички; но тревогата я обхващаше щом работниците отиваха на работа.

Една сутрин, седем дни преди сватбата, Нел, очевидно под влиянието на някакво мрачно предчувствие, излезе първа от котеджа, за да разгледа околностите. Внезапно тя нададе вик на ужас. Този вик отекна в цялата къща и към нея се впуснаха Мейдж, Саймън и Хари.

Нел беше бледна като смърт, нейното разкривено лице изразяваше ужас. Тя не можеше да говори, не сваляше очи от вратата на котеджа и сочеше с треперещата си ръка редовете, написани през нощта на вратата:

„Саймън Форд, ти ми открадна последния пласт от нашите стари залежи! Твоят син Хари ми похити Нел! Горко ви! Горко ви! Горко на Новия Еберфойл!

Силфакс“

– Силфакс! – извикаха едновременно Саймън Форд и Мейдж.

– Кой е този Силфакс? – запита Хари, като поглеждаше ту Нел, ту баща си.

– Силфакс! – повтаряше с отчаяние Нел. – Силфакс!

Тя цялата трепереше и повтаряше това име, докато Мейдж почти насила я заведе в стаята.

Дойде Джеймс Стар. Като прочете заплашителните думи, той каза:

– Тези редове са написани от същата ръка, която ми писа писмото, противоречащо на вашето, Саймън! Този човек се нарича Силфакс. Виждам, че вие го познавате? Кой е този Силфакс?

Глава XX „Каещият се“

Това име беше същинско откровение за стария надзирател.

То беше името на последния „каещ се“ в шахтата Дочерт.

Някога, преди изнамирането на безопасната лампа, Саймън Форд познаваше този саможивец, който трябваше, рискувайки живота си, всеки ден да предизвиква частични избухвания на минния газ. Той виждаше това странно същество, което блуждаеше из шахтата винаги придружено от грамадния харфанг – една чудовишна кукумявка, която му помагаше в неговия опасен занаят. Птицата държеше горящ фитил в човката си и достигаше до там, дето не можеше да стигне ръката на Силфакс. Веднъж този старец изчезна, а заедно с него и малкото сираче, родено в шахтата, което нямаше други близки, освен него, своя праядо. Това дете очевидно беше Нел.

Значи те бяха живели дълги години в някаква потайна дупка, преди Хари да спаси Нел.

Старият миньор, обзет едновременно и от жал, и от гняв, разказа на инженера и на Хари всичко, което му напомняше името Силфакс.

Сега всичко се обясни. Силфакс беше единственото същество, което се криеше в недрата на Новия Еберфойл.

– Значи, вие го познавахте, Саймън? – запита инженерът.

– Да – отговори надзирателят. – Човекът с харфанга! Той вече не е млад, петнадесет-двадесет години е по-стар от мене. Съвършен дивак, той с никого не дружеше. Сам си бе избрал занаята „каещ се“, за който нямаше много любители. Тази опасна работа разстрои мозъка му. Смятаха го зъл, но, може би, той беше само умопобъркан. Беше надарен с необикновена сила. Познаваше мината както никой друг. Казваха за него, че е доста самостоятелен човек. Наистина, аз отдавна го смятах за умрял.

– Но – продължи Джеймс Стар, – какво иска да каже с това: "Ти ми открадна и последния пласт от нашите стари залежи?"

– Ах, ето какво! – отговори Саймън Форд. – Много отдавна старият Силфакс, чийто мозък, както ти каза вече, беше разстроен, си въобрази, че има някакви права над Стария Еберфойл. Затова неговият характер ставаше все по-лош и по-лош, колкото повече се изтощаваше шахтата Дочерт – неговата шахта! Сякаш всеки удар на кирката изкарваше

вътрешностите на тялото му. Ти сигурно помниш това, Мейдж.

– Да, Саймън, – отговори старата шотландка.

– Всичко това си спомних, – продължи Саймън Форд, – щом видях името на Силфакс написано върху вратата, но повтарям, аз го смятах за мъртъв и не можех да си представя, че злобното същество, което ние така дълго търсехме, ще е старият „каещ се“ от шахтата Дочерт.

– Наистина – каза Джеймс Стар, – сега всичко се обяснява. Силфакс случайно открил съществуването на новите залежи. В своя еготиъм на умопобъркан човек, той решил да стане пазител на тези залежи. Понеже също така живее в шахтата и скита из нея денем и нощем, той успял да научи вашата тайна, Саймън, научил, че вие ме викате да дойда веднага в котеджа. Оттук – и онова писмо, което противоречи на вашето; оттук – и камъка, хвърлен по Хари в деня на моето пристигане, а също така и разрушаването на стълбата в галерията Яроу; оттук – и замазването на пукнатината в стената на новия пласт. Обяснява се най-сетне и нашето затваряне и освобождаване, благодарение на Нел, но разбира се, против волята на Силфакс.

– Разказвате всичко, както си е било – отговори Саймън. – Сега, мистър Джеймс, старият „каещ се“ сигурно напълно е загубил ума си.

– Още по-добре – забеляза Мейдж.

– Не зная – възрази Джеймс Стар, като поклати глава. – Неговото безумие сигурно е страшно. Разбирам сега, защо Нел не може да си спомни за него без ужас, разбирам също така, защо тя не искаше да издаде своя дядо. Какви ли тъжни години е прекарала тя с този старик!

– Много тъжни – потвърди Саймън Форд. – Между този подивял старец и неговия не по-малко див харфанг, защото тази птица, разбира се, също така не е умряла! Тъкмо тя угаси нашата лампа, тя едва ли не погуби Хари и Нел.

– Аз мисля – каза Мейдж, – че известието за брака между неговата внучка и нашия син е усилило ненавистта на Силфакс.

– Бракът между Нел и сина на човека, който, както той мисли, му е откраднал последния пласт на Еберфойл, може наистина да докара побесняването му до крайния предел – потвърди Саймън Форд.

– Обаче той ще трябва да се примири с този брак – извика Хари. – Колкото и да страни от хората, него, в края на краищата, ще го убедят, че новият живот за нея е по-добър от този, който той я е заставял да води в дъното на шахтата! Аз съм убеден, мистър Стар, че ако успеем да го уловим, ще можем да го убедим.

– Не може да се убеди един безумец, драги ми Хари! – възрази

инженерът. – Разбира се, добре е да познаваш своя враг, но още нищо не е свършено, макар и да знаем сега какво представлява от себе си. Да бъдем предпазливи, приятели. А преди всичко, ще трябва да се разпита Нел. Това е необходимо. Тя трябва да разбере, че сега нейното мълчание няма никакъв смисъл. Дори в интереса на нейния дядо ще е тя да заговори. И за него, и за нас е еднакво важно да турим край на неговите злоещи замисли.

– Не се съмнявам, мистър Стар, – отговори Хари, – че Нел сега сама ще разкаже всичко. Вие знаете, че тя мълчеше само от чувство на дълг. И същото чувство сега ще я накара да заговори. Майка ми добре направи, че я изведе. Тя имаше нужда да дойде на себе си, но аз сега ще отида да я доведа.

– Няма нужда, Хари – с твърд и ясен глас каза девойката, като влезе в стаята.

Тя беше много бледна. Личеше, че е плакала, но се чувствуваше, че е решила да постъпи така, както диктува съвестта ѝ.

– Нел! – извика Хари и се втурна към нея.

– Хари – започна Нел, като с движение на ръка спря годеника си. – Ти и твоите родители трябва още днес да научите всичко. Трябва и вие, мистър Стар, да научите всичко за девойката, която приехте, без да знаете коя е тя и която Хари, за свое нещастие, спаси.

– Нел! – отново извика Хари.

– Остави я да се изкаже – обърна се към Хари Джеймс Стар.

– Аз съм внучка на стария Силфакс – продължи Нел. – Не знаех какво е това майка, докато не дойдох тук – добави тя, като погледна Мейдж.

– Да бъде благословен този ден, мое дете – отговори старата шотландка.

– Не знаех какво е баща, докато не видях Саймън Форд – продължи Нел. – Не знаех какво е приятел, докато ръката на Хари не се докосна до моята. Петнадесет години живях сама в най-отдалечените кътчета на шахтата заедно с дядо си. Заедно с него – не е точно казано. По-точно – с неговата помощ. Защото много рядко го виждах. Като изчезна от Стария Еберфойл, той се скри в дълбочини, известни само на него. Той беше по свой начин добър към мене, макар и страшен. Хранеше ме с това, което носеше от земната повърхност, но смътно си спомням, че в най-ранните ми години моя кърмачка беше една коза. И когато тя умря, аз бях много натъжена. Дядо ми, като ме видя така опечалена, замести козата с друго животно – с едно куче, както той нарече това животно. За

нешастие, кучето беше весело и много лаеше. А дядо ми не обичаше веселието. Мене той научи да мълча, но кучето не можа, и клетото животно изчезна много скоро. Другар на дядо ми беше голямата птица харфанг, от която отначало се страхувах. Но тази птица, въпреки моето отвращение към нея, така ме обикна, че накрая и аз самата се привързах към нея. Тя почна да слуша мен повече от стопанина си, и това ме караше дори да се тревожа за нея: дядо ми беше ревнив. Ние с харфанга се мъчехме да скриваме нашата дружба. Разбирахме, че това е необходимо... Но аз твърде много говоря за себе си. Работата се отнася до вас...

– Не, мое дете – отговори Джеймс Стар, – говори както искаш.

– Моят дядо – продължи Нел, – винаги беше недоволен от вашето съседство, макар че имаше достатъчно място в шахтата. И той си избра убежище далече, много далече от вас. Беше му неприятно да ви среща. Когато го разпитвах за жителите на котеджа, той ставаше мрачен и нищо не отговаряше. Гневът му избухна, когато забеляза, че, недоволни от старите си владения, вие сте решили да заемете и нови области. Той се закле, че ако успеете да проникнете в новите залежи, за които до тогава само той знаеше, вие ще загинете.

– Продължавай, Нел – каза Саймън Форд на девойката, която замълча за минутка, сякаш, за да тури в ред спомените си.

– След вашия пръв опит – продължи Нел, – щом дядо ми видя, че сте проникнали в проходите на Новия Еберфойл, той затрупа входа и ви затвори като в тъмница. За мене вие бяхте само сенки, които бегло виждах в мрака. Но аз не можех да понеса мисълта, че ще умрете от глад в тази дупка, и, макар да рискувах да бъда заловена, почнах да ви нося по малко хляб и вода. Искях да ви изведа навън, но беше така трудно да се излъже бдителността на дядо ми. Тогава дойдоха Джек Райан и неговите другари. За щастие, аз случайно ги срещнах в деня на тяхното пристигане и ги заведох при вас. Като се връщах, дядо ми ме залови. Гневът му беше ужасен. Мислех, че ще ме убие. От този момент животът ми стана непоносим. Разсъдъкът на дядо ми окончателно се помрачи. Той се обяви за цар на огъня и на мрака. Когато чуваше как вие разбивате пластове, които смяташе за свои, той изпадеше в бяс и почваше да ме бие. Искях да избягам, но това беше невъзможно: той ме следеше много строго. Най-сетне, преди три месеца, в един пристъп на ярост, той ме спусна в пропастта, дето ме намерихте, а самият изчезна, като напразно викаше харфанга, който остана при мене. Колко време прекарах там, не зная. Зная само, че когато ти, Хари, дойде и ме спаси, аз вече умирах. Но работата е там, че внучката на стария Силфакс не бива да се омъжи

за Хари Форд. Касае се за твоя живот и за живота на всички ви.

– Нел! – прошепна Хари.

– Не – продължи девойката, – аз трябва да се пожертвувам. Има само един способ да се избегне вашата гибел – да се върна при дядо. Той заплашва целия Еберфойл... Той е човек неспособен да прощава, и никой не може да узнае какво ще му внуши неговата жажда за мъст. Моят дълг е ясен. Аз ще бъда най-презряното създание на земята, ако се поколебая да го изпълня. Сбогом, и благодаря ви. Вие ми дадохте възможност да позная щастieto на този свят. Каквото и да се случи, знайте, че сърцето ми ще остане при вас.

При тези думи, Саймън Форд, Мейдж и Хари скочиха, обезумели от скръб.

– Как, Нел! – извикаха те с отчаяние. – Ти искаш да ни напуснеш?

Джеймс Стар ги отстрани с ръка и като се приближи до Нел, улови двете ѝ ръце.

– Добре, мое дете – каза той. – Ти каза всичко, което трябваше да кажеш, но ето какво трябва да ти отговорим. Ние няма да ти позволим да си вървиш и, ако стане нужда, ще те задържим насила. Не искаш ли, в интереса на самия стар Силфакс, да ни разкажеш нещо за неговите навици, за мястото, в което той се крие? Ние искаме само едно: да го лишим от възможността да прави пакости и, ако можем, да му върнем разсъдка.

– Вие искате невъзможното – отговори Нел. – Моят дядо е навсякъде и никъде. Никога не можах да науча неговите убежища. Никога не съм го виждала да спи. Като намираше някое скривалище, той ме оставяше сама и се скриваше. Вярвайте ми. Има само един способ да го откриете: да търсите мене самата. Той е невидим. Доколкото мога да съдя, той, дори и в безумието си, е човек с голям ум. По-рано ми говореше забележителни неща и ме излъга само в едно: уверяваше ме, че всички хора са лоши и искаше да ми внуши омраза към тях. Когато Хари ме донесе тук, вие мислехте, че аз съм само неука. Не, аз бях още и изплашена. Ах, простете ми, няколко дни аз се смятах попаднала във властта на злодеи и исках да избягам от вас! Вие, Мейдж, постепенно ме върнахте към истината. И направихте това не с думи, а със самия ваш живот – когато видях как вашия мъж и вашия син ви обичат и уважават. След това видях, как тези щастливи, добри работници уважават мистър Стар, а пък аз ги смятах за негови роби. Тогава аз си казах: „Дядо ми ме излъга!“ Но сега, когато ме научихте на толкова много неща, мисля, че и той се е излъгал. Сега отново ще тръгна по тайните пътища, по които едно време

ходех с него. Той навярно ме чака. Ще го повикам... той ще ме чуе... и кой знае... може би ще му върне разума, като се върна при него?

Всички слушаха девойката без да я прекъсват. Всеки чувствуваше, че тя има нужда да открие душата си пред приятели, в този момент, когато в своето великодушно заблуждение тя е мислила, че трябва да ги напусне. Но когато тя уморена и със сълзи на очи престана да говори, Хари се обърна към Мейдж:

– Мамо, какво бихте помислили за човека, който изостави тази благородна девойка?

– Бих помислила – отговори Мейдж, – че този човек е негодник и ако е мой син, бих се отрекла от него и бих го проклела.

– Нел – ти чу какво каза нашата майка – продължи Хари. – Където отидеш ти, там ще отида и аз. Ако настояваш, че трябва непременно да напуснеш тази къща, ще я напуснем заедно.

Глава XXI

Сватбата на Нел

Всички се разотидоха, като се наговориха да бъдат нащрек.

Заплашването на стария Силфакс беше много ясно и не можеше да се пренебрегва. Може би старият „каещ се“ разполагаше с някакъв страшен способ да унищожи целия Еберфойл.

При входовете на шахтите беше поставена въоръжена стража със заповед да бди ден и нощ. Всеки непознат човек биваше докарван пред Джеймс Стар за установяване на самоличността му. Жителите на Вьглеград бяха предупредени за заплашванията срещу подземната колония. Тъй като Силфакс нямаше никакви познати, нямаше опасност от измяна. Съобщиха на Нел за взетите предпазни мерки, и тя се поуспокои. Впрочем, най-много ѝ повлия решението на Хари – да върви с нея където отиде тя. И за това обеща да не ходи никъде.

В течение на седмицата, която предхождаше сватбата на Нел и Хари, в Новия Еберфойл не станаха никакви събития. Затова миньорите, без да отслабват своята бдителност, дойдоха на себе си от първия страх.

През това време Джеймс Стар продължи да търси стария Силфакс. Ходовете бяха изследвани до горните галерии, които излизаха на повърхността сред развалините на замъка Дендоналд, в Ерваин. Предполагаха, че именно по този път старият Силфакс се съобщава с външния свят и купува или краде всичко онова, което беше нужно за неговото жалко съществуване.

Що се отнася до Огнените Жени, Джеймс Стар допускаше, че Силфакс подпалва стар минен газ, който се отделя в тази част на шахтата, и по този начин предизвиква това толкова странно явление.

В тази борба с неуловимото същество, Джеймс Стар беше най-нещастният човек на земята, макар и да скриваше това. С приближаването на деня на сватбата, неговите опасения се увеличаваха, и той сметна за свой дълг да ги съобщи на стария надзирател, който почна да се тревожи не по-малко от самия инженер.

Най-сетне дългоочакваният ден настъпи. Силфакс не даваше признаци на живот. От сутринта цялото население на Вьглеград беше на крак. Работите в Новия Еберфойл бяха прекъснати. Началници и работници искаха да поздравят стария надзирател и неговия син: това беше дълг на благодарност към двама смели и упорити хора, които върнаха

шахтата в нейния минал разцвет.

Венчавката трябваше да се извърши в единадесет часа в черквицата край езерото Малколм. В определеният час от котеджа излязоха Хари, под ръка с майка си, и Саймън, който водеше под ръка Нел. След тях пристъпваше Джеймс Стар, невъзмутим на вид, но готов на всичко, и Джек Райан, великолепен в своята национална носия на музикант. След тях вървяха инженерите, по-първите хора на Вьглеград, приятелите на стария надзирател, всички членове на огромното миньорско семейство, което представляваше населението на Новия Еберфойл.

Горе, на повърхността на земята, беше един от ония горещи августовски дни, които на север са много тежки. Наситеният с буря въздух проникваше дори и в дълбочините на шахтата, дето температурата се покачи по високо от обикновената. Забеляза се доста рядкото явление за Вьглеград – барометъра падна. Сякаш имаше опасност под каменния купол да избухне някаква буря.

Но, да си кажем правото, никой не се интересуваше от атмосферните заплахи на външния свят.

Разбира се, всички бяха облекли най-хубавите си дрехи. Мейдж носеше старинна шотландска дреха. Нел беше облечена просто и тази простота още повече подчертаваше нейната привлекателност. Единственото ѝ украшение беше пъстрата панделка на главата – обикновеното украшение на младите каледонки.

Нел си бе обещала да не издава вълнението си и изглеждаше спокойна и съсредоточена.

Шествието се насочи към разкошно украсената черква. Фенерите светеха в небето на Вьглеград като множество слънца. В църквата, електрическите лампи също така разливаха ярка светлина. Цветните стъкла и прозорците светеха като огнен калейдоскоп.

Брачната церемония трябваше да извърши всеуважаваният от всички Уйлям Хобсон. Той очакваше младоженците пред входа на черквата.

Тържественото шествие се приближаваше, като вървеше покрай езерото Малколм. Разнесоха се звуците на органа и двете двойки тръгнаха към олтара, водени от всеуважавания Хобсон.

Беше призовано небесното благословение над всички присъстващи. След това Хари и Нел останаха сами пред свещеника, държаш в ръка молитвеника си.

– Хари – запита го свещеникът Хобсон, – искате ли да вземете Нел за жена и да се закълнете, че ще я обичате винаги?

– Искам, и се заклевам! – твърдо отговори младият мъж.

– А вие, Нел – продължи свещеникът, – искате ли да вземете Хари Форд за съпруг и...

Преди девойката да отговори, разнесе се страшен тътнеж.

Една от грамадните скали, която образуваше тераса над езерото Малколм, на около сто крачки от черквата, внезапно се откърти без всякакъв взрив, сякаш нейното падане беше подготвено предварително. Водата под него се насочи към черната вдлъбнатина, за чието съществуване не подозираше никой.

Изведнъж между скалите от вдлъбнатината се показва лодка, която с могъщия удар на веслата си бе докарана до средата на езерото.

В лодката стоеше старец облечен в тъмна дреха, с разрошени коси и дълга бяла брада, която се разстиляше върху гърдите му. В ръката си той носеше лампа Деви, в която пламъкът бе защитен от металическа мрежа. Старецът извика високо:

– Газ! Газ! Горко ви! Горко на всички!

Във въздуха се усети леката характерна миризма на метан.

Очевидно срутването на скалата бе дало възможност да излезе голямо количество избухлив газ, събран в огромните „джебове“, закрити досега. Избухливият газ летеше към сводовете на купола под натиска на пет-шест атмосфери.

Старецът, изглежда, знаел за съществуването на тези „джебове“ и ги бе отворил, за да направи въздуха в пещерата избухлив.

В това време Джеймс Стар и няколко сватбари излязоха от черквата и се втурнаха към брега.

– Напуснете шахтата! Напуснете шахтата! – извика от прага на черквата инженерът, който разбра неизбежната катастрофа.

– Газ! Газ! – повтаряше старецът.

Хари, заедно със своята годеница, баща си и майка си, също така излезе от черквата.

– Напуснете шахтата! Напуснете шахтата! – повтаряше Джеймс Стар.

Но беше късно за бягане. Старият Силфакс беше тук, готов да изпълни своята последна заплата – да попречи на брака между Хари и Нел и да погребее цялото население на Вьглеград под развалините на мината.

Над главата му летеше грамадният харфанг – с черни петна на белите крила.

Изведнъж един човек се хвърли във водата и бързо заплува към лодката. Той искаше да стигне до умопобъркания, преди този да успее да извърши своето гибелно дело.

Силфакс го видя, разби стъклото на лампата, извади оттам горящия фитил и го размаха във въздуха.

Мъртво мълчание увисна над смаяната тълпа. Джеймс Стар, покорявайки се на съдбата, се чудеше, че взривът още не е унищожил Новия Еберфойл.

Силфакс, чиито черти бяха изкривени, разбра, че минният газ е много лек, за да се задържи в долните пластове на въздуха, и затова се е събрал под самия купол.

Тогава харфангът, по негова заповед, улови в лапите си горящия фитил, така както правеше в галериите на шахтата Дочерт, и почна да се издига с огъня към купола, дето старецът му сочеше с ръка.

Още няколко секунди, и Новият Еберфойл щеше да изчезне...

Но в този миг Нел се изтръгна от прегръдките на Хари.

Спокойна и вдъхновена, тя се завтече към езерото и застана до самия край на водата.

– Харфанг, харфанг! – звучно извика тя. – Към мен! Ела при мен!

Вярната птица се поколеба един миг, но като позна гласа на Нел, изпусна горящия фитил във водата на езерото и, като описа широк кръг, кацна до нозете на девойката.

Страшен вик отекна в сводовете. Това беше последният вик на стария Силфакс.

В момента, когато Джек Райан се улови с ръка за борда на лодката, старецът, като разбра, че отмъщението му се осуети, се хвърли във водата.

– Спасете го! Спасете го! – извика Нел.

Хари я послуша. Като се хвърли също така във водата, той скоро доплува до Джек Райан и се гмурна няколко пъти. Но усилията му бяха напразни: водите на езерото Малколм не дадоха своята плячка; те се затвориха завинаги над стария Силфакс.

Глава XXII

Легендата за стария Силфакс

След половин година от тези събития, в черквата над езерото Малколм се довърши така странно прекъснатата венчавка на Хари Форд и Нел.

Джеймс Стар и Саймън Форд, вече освободени от всякакви тревоги, весело откриха празника след бракосъчетанието в черквата, който празник продължи до следния ден.

Джек Райан, облечен в своя шотландски костюм, едновременно пешеше, свиреше и танцуваше под ръкоплясканията на всички присъстващи.

На следния ден подземните работи се възобновиха под ръководството на Джеймс Стар.

Излишно е да казваме, че Хари и Нел бяха щастливи. Тези две сърца, понесли толкова изпитания, намериха в своя брак заслуженото щастие.

Що се отнася до Саймън Форд, уважаваният стар надзирател на Новия Еберфойл, той се готвеше да живее толкова, че да може да отпразнува петдесетгодишнината от сватбата си с добрата Мейдж, която, разбира се, нямаше нищо против това.

– А след първата златна сватба, ще подготвим втората – казваше Джек Райан. – Две петдесетгодишнини не са много за вас, мистър Саймън.

– Ти си прав, момче – отговори спокойно старият надзирател. – Има ли нещо чудно, да живее човек две столетия при този прекрасен климат на Новия Еберфойл?

Дали ще могат да присъствуват жителите на Вьглеград на това ново празненство? Бъдещето ще покаже.

Необикновено дълголетие стигна харфангът на стария Силфакс. След смъртта на стареца, въпреки старанието на Нел да го задържи, той отлетя и оттогава Нел много рядко го виждаше да лети над езерото Малколм.

Дали искаше той да види своята някогашна другарка? Или пък искаше да прониеже с острия си поглед до дъното на пропастта, която погълна стария Силфакс?

Както и да е, но харфангът стана легендарна птица и внуши на

Джек Райан доста фантастични истории.

И благодарение на този весел младеж, на шотландските празници и до днес се разказва легендата за птицата на стария Силфакс, последният „каещ се“ в мината Еберфойл.

КРАЙ

© 1877 Жул Верн
© Димитър Семидов, превод от френски

Jules Verne
Les Indes noires, 1877

Източник: <http://bezmonitor.com> (през <http://sfbg.us>)
Сканиране и разпознаване: Krasno, spellcheck: Виктор Изд. „Четиво“, библиотека
„Чудните книжки“, 1946

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/478>]